

Ny andlighet, men gamla utmaningar

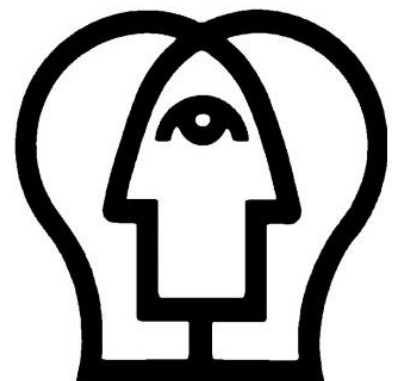
Stefan Hellsten

Handledare: Björn Edlund

PSYKOLOGEXAMENSUPPSATS, 30 HP, VT 2015

STOCKHOLMS UNIVERSITET

PSYKOLOGISKA INSTITUTIONEN

NY ANDLIGHET, MEN GAMLA UTMANINGAR¹

Stefan Hellsten

Samtidigt med att intresset för traditionell religion mattats av i västvärlden har det skett en tillväxt av en holistisk, individualistisk och framstegsoptimistisk andlighet, så kallad nyandlighet eller new age. Psykologisk forskning har visat att anhängare av denna andlighet på gruppnivå har en profil som eventuellt korrelerar med ohälsa. Syftet med denna studie var att undersöka hur anhängarna förhöll sig till människans existentiella villkor, så som dessa kan formuleras utifrån psykoanalysen. Intervjuer med elva anhängare genomfördes under hösten 2009. Analysen visade att informanterna i hög grad underkände dessa villkor eller begränsningar vilket kan tolkas i samma riktning som tidigare forskningsresultat. Vid sidan av en möjlig individuell disposition föreslås en påverkan som utgår från själva tankesystemet vara en inte obetydlig faktor i dessa resultat. Modeller för hur differentiera mellan dels typ av engagemang, dels olika slags andligheter, skissas.

Flera oberoende undersökningar på senare år har kunnat visa att svensken hyser en mängd föreställningar om tillvaron som vetenskapen inte kan belägga. Acceptansen eller intresset för sådant som reinkarnation, varsel, astrologi, telepati och kommunikation med avlidna anhöriga är stor (Boström, 2008, 16 juli; Centrum för Samtidsanalys, 2009, februari; Sjödin, 2002). Resultaten är likartade i andra västländer, som USA (Harris Interactive, 2013, december) och Storbritannien (Ipsos MORI, 2012).

Medan flera av de föreställningar och fenomenen som adresseras i dessa undersökningar överlappar med vad som brukar kallas vidskepelse och torde ha kunnat samexistera med den länge dominerande religionen så är till exempel reinkarnation en jämförelsevis exotisk föreställning i en kristen kulturkrets. I de undersökningar som nämns ovan får tanken att individen ska återfödas i en ny fysisk kropp stöd av cirka var fjärde tillfrågad. Hammer (2004) skriver att "[p]å bara fyrtio år har reinkarnation gått från att vara en uppfattning spridd bland medlemmarna i några teosofiska och ockultistiska kretsar till att bli en av vår tids mest allmänt omfattade religiösa föreställningar" (s. 203).

Det är förmodligen möjligt att bejaka påståendena i dessa undersökningar med olika grad av allvar, övertygelse eller infärgning. För några utgör sådana tankar delar av en mer eller mindre sammanhängande livsfilosofi, som de identifierar sig med och är beredda att argumentera för, medan de för andra inte har samma centrala betydelse. Geels och

¹ Ett stort tack till min handledare Björn Edlund och till de elva respondenter som gjorde undersökningen möjlig genom sitt generösa deltagande.

Wikström (2006) föreslår en uppdelning i kunder, sökare och kärntrupp, där de senare i högre grad omfattar vissa föreställningar som en genomtänkt världsåskådning. När reinkarnationstanken och liknande är delar av ett sammanhängande tankesystem tangerar det vad som brukar kallas new age och delar av den så kallade nyandligheten (Frisk, 1998). Hur detta område bör avgränsas eller benämnas råder det delade meningar om. Frisk (2007b) föreslår att forskarna börjar om från grunden och med statistiska medel kommer fram till lämpliga kategorier.

I föreliggande studie används ”nyandlighet”, ”den nya andligheten”, ”new age”, med flera benämningar, synonymt. Vad som avses är en i stort sett oorganiserad andlighet med en individualistisk, progressiv syn på reinkarnation och karma, liksom med en föreställning om att människan steg för steg utvecklas mot emotionell och kognitiv fullkomning.

Uppkomst och bakgrund.

Hammer (2004) skriver att de religiösa eller andliga influenserna går att spåra tillbaka till romantiken som var en motrörelse till upplysningen. Mesmerism, romantisk panteism, spiritism och ockultism är företeelser från den epoken som på olika vägar kommit att bidra till denna moderna andlighet. Sjödin (2002) lyfter även han fram kopplingen till romantiken i början av 1800-talet. Kärfve (1998) menar att new age rentav fångat upp eller förvaltar tankegångar som går tillbaka på gnosticismen, en rörelse som var levande vid tiden för kristendomens uppkomst.

Vanligt (Frisk, 2007a; Rotstein, 1997; Wikström, 1998) är dock att förlägga startpunkten för new age till slutet av 1960- och början av 1970-talet. Olika religiösa och psykologiska strömningar förenades då med den utopiska och samhällskritiska ungdomsrörelse som uppstått på den amerikanska västkusten med bland annat kampen för de svartas rättigheter, hippiekulturen, motståndet emot USA:s inblandning i Vietnamkriget och ett ifrågasättande av de ideal som fanns för familjebildning. Epoken porträtterades i Milos Formans film ”Hair” (Butler, Greenhut, Persky & Forman, 1979). Titeln på sången ”Age of Aquarius” som inleder filmen syftar på den astrologiska föreställningen att mänskligheten står på tröskeln till Vattumannens tidsålder. Ferguson (1982, refererat i Wikström, 2008) menar att tvåtusen år av krig och mörker då kommer att vara till ända och att en lika lång period av fred och kärlek väntar.

Ett smörgåsbord.

En ofta använd metafor för att beskriva new age är att denna skulle vara som ett smörgåsbord från vilket de intresserade plockar ihop sin egen världsåskådning (Granqvist & Hagekull, 2001; Vitz, 1977; Wikström, 1998). Den nya andligheten må vara synkretistisk, det vill säga att denna hämtat influenser från många olika håll, men är den för den skull formlös eller omöjlig att definiera? För att undersöka graden av homogenitet så utvecklade Granqvist och Hagekull (2001) skalan New Age Orientation Scale (NAOS) som innehöll ett tjugotal påståenden om tankar och praktiker som forskarna uppfattade fanns representerade på detta fält, bland annat: ”People live more than one life, so that when they die they will be reborn after some time in another body (reincarnation)”; ”I believe that a person’s deeds are stored in his och her ’karma’”, samt ”Spirituality to me is above all about realizing my true nature or becoming one with cosmos”.

I studien ingick dels gymnasieelever från de högre klasserna, dels ungdomar från olika kristna ungdomsorganisationer och dels personer som rekryterats från platser i Stockholm

med verksamhet av new age-karaktär. Svaren behandlades statistiskt med hjälp av faktoranalys vilket gav ett endimensionellt resultat. Om respondenten bejakade ett av påståendena var det troligt att hon eller han höll med också om de övriga.

Psykologisk forskning

Granqvist och Hagekull (2001) kunde visa att det fanns en stor samsyn kring de påståenden de presenterat. Det vill säga en gemensam världsåskådning. Delade anhängarna något mer utöver vissa intressen och en samling föreställningar om hur tillvaron fungerade?

I samma studie (Granqvist & Hagekull, 2001) kombinerades ovanstående enkät med en undersökning som utgick från anknytningsteori. Forskarna ville se om personer som var positiva till new age även utmärkte sig i fråga om så kallade anknytningsmönster. Hypotesen var att testpersonerna skulle uppvisa en högre grad av så kallad ”osäker anknytning”, vilket indikerar att individen upplevt de tidiga, nära relationerna i livet som otrygga. Resultatet av denna del av studien gav också den ett positivt resultat. Personer som fått höga poäng på NAOS-skalan utmärkte sig för ett sådant ”osäkert” anknytningsmönster. Vid jämförelser (Granqvist, Ivarsson, Broberg & Hagekull, 2007) med personer som haft en traditionell religiös tro har dessa snarare uppvisat en ”trygg” anknytning. På gruppnivå tycks det alltså finnas något som förenar nyandligt intresserade även på ett djupare plan. I den senare undersökningen bedömdes de med höga poäng på NAOS ha upplevt mer av sådant som avvisande och rollförvirring (role reversals) under uppväxten än de som fått låga poäng.

Gruppen nyandliga har även undersökts med olika kognitiva test och personlighetstest. Exempelvis har forskarna undersökt sådant som tendens till magiskt tänkande, tunnväggighet och cognitive looseness (Farias, Claridge & Lalljee, 2005). Även här har personer med ett nyandligt intresse uppvisat en gemensam och avvikande profil i jämförelse med kontrollgrupperna (ofta traditionellt religiösa och icke-religiösa). Samtliga dessa variabler handlar på ett eller annat vis om en förhöjd känslighet eller associativ/perceptuell rörlighet. I en undersökning av Farias och Lalljee (2006, refererat i Farias & Granqvist, 2007) ombads testdeltagarna kommentera några historier med alldagliga händelser utifrån frågan: ”Hur skulle du tolka den här situationen?” Berättelserna kunde exempelvis beskriva ett möte med en person som kändes mycket bekant. Istället för att föreslå att det var någon som testpersonen kanske stött på i affären någon dag, eller ens att ”Gud ville att vi skulle mötas”, så förklarade personer med en nyandlig orientering ofta situationer som denna med hjälp av paranormala eller övernaturliga argument: ”Våra själar har förmodligen träffats förut”, eller ”Vi har samma energier som gör att vi känner oss dragna till varandra”. I ett experiment av Farias et al. (2005) fick testpersonerna sitta framför en dataskärm i ett svagt upplyst rum. På skärmen projicerades 100 punkter vilka växlade i hög hastighet på ett slumpvist sätt under tio minuter. Instruktionen löd att motiv skulle komma att varvas med slumpvisa bilder och att testpersonerna skulle säga till när det kom något som gick att känna igen. Nyandligt orienterade såg signifikant fler motiv (exempelvis djurmotiv, dansande människor och änglar) än de andra grupperna. Personer med en traditionell religiös orientering såg inte mer än genomsnittet.

Personer med ett nyandligt intresse förenas således inte enbart av vissa tankar eller relationsmönster men de tycks även dela en kognitiv läggning som gör att de söker

meningsfulla kopplingar mellan till synes avlägsna och orelaterade saker och händelser. Farias och Granqvist (2007) menar att denna psykologiska tendens också ligger bakom att dessa individer byter grupper och aktiviteter ofta utan att knyta nära band, till skillnad mot personer med en traditionell religiös tro som oftare finner sig till rätta i en församling. I en annan undersökning (Farias & Lalljee, 2005) blev slutsatsen att individer med en nyandlig läggning kännetecknas av något som forskarna valde att kalla "holistisk individualism". Detta står för en kombination av två tendenser som annars inte brukar förekomma hos en och samma person, närmare bestämt en individualistisk orientering, som handlar om självförverkligande och att sträva mot sina egna mål, snarare än som del av en grupp, samtidigt som personen uttrycker universalistiska ideal om solidaritet, jämlikhet, att inte vilja konkurrera, utan rentav vilja gå upp i en större enhet. Därtill hade de nyandliga testpersonerna ett säreget sätt att beskriva sig själva. På frågan "Vem är jag?" angav de synnerligen abstrakta svar. Individer med en kollektivistisk orientering brukar, ombedda att beskriva sig själva, göra detta med omdömen som på ett konkret vis anknyter till deras sociala verklighet (exempelvis "Jag är dotter" eller "jag är bagare"), medan de med en mer individualistisk orientering använder jämförelsevis mer abstrakta omdömen om sig själva (till exempel "Jag är gladlynt). De nyandligt intresserade beskrev sig själva med uttryck som "jag är en bro", "jag är förenad" eller "jag är en illusion".

Den nya andligheten skiljer sig från traditionell religion också genom att den ofta saknar en personlig Gud med vilken individen kan ha en relation, samt söka tröst och förståelse hos när det behövs (Granqvist, 2014). Personer med en trygg anknytning övertar i högre grad sina föräldrars religion och de för då över sina goda erfarenheter på gudsbilden. Även om dessa individer väljer en annan religion än föräldrarna så tenderar de att finna en kärleksfull Gud där. Personer som anammar en nyandlig världsåskådning, med en opersonlig eller frånvarande gudom, antas även de påverkas av sina tidigaste erfarenheter. Granqvist (2014) betonar hur Gud används som ett symboliskt anknytningsobjekt av den med säker anknytning på ett vis som ligger djupare än att bara vara en medveten föreställning. I subliminala experiment har det gått att påvisa att dessa individer har tillgång till en "trygg hamn" inom sig som de automatiskt söker stöd hos i en stressfull situation.

Psykoanalytiska perspektiv

För Sigmund Freud var religionen mer eller mindre entydigt en dålig lösning. Människors religiositet förklarade han som en regression tillbaka till en tid i livet som varit enklare. Genom att en allsmäktig Fader projicerades ut i världsrymden blev livet mer uthärdligt och den troende kunde avhända sig en del av sitt eget ansvar och lindra sin existentiella ångest. Religion var för honom (Freud, 1927/2008) "en skatt av föreställningar födda ur behovet att göra den mänskliga hjälplösheten uthärdlig, byggd på material av minnen av barndomens hjälplöshet, den egna och människosläktets" (s. 362). Övergivandet av religionen såg Freud som en "uppfostran till realiteten":

Förvisso kommer människan då att befinna sig i en svår situation; hon blir tvungen att erkänna hela sin hjälplöshet, sin obetydlighet i världens vimmel, då hon inte längre är skapelsens medelpunkt, inte längre föremål för en välvillig försyns ömma omvårdnad. Hon kommer att befinna sig i samma situation som barnet som lämnat fadershuset, där det var så varmt och behagligt. Men infantilismen är till för att

övervinnas, inte sant? Människan kan inte i evighet förbli ett barn, hon måste till slut våga sig ut i det ”fientliga livet” (Freud, 1927/2008, s. 390).

Efter Freud har det kommit psykoanalytiker som varit mer försonligt inställda till religion. Winnicott (1971) talar om barnets mellanområde där inre och yttre verklighet i bästa fall kan mötas och han skriver att denna betydelsefulla sfär då ”bibehålls hela livet igenom i det intensiva upplevande som hör samman med konst och religion, ett fantasirikt sätt att leva och skapande vetenskapligt arbete” (s. 37). Om den nya andligheten specifikt ur ett psykoanalytiskt eller psykodynamiskt perspektiv finns inte så mycket skrivet. Wikström (1998) skriver att new age och liknande möjligen är den ideala religionen för ett ”borderlinesamhälle”. Faber (1996) lyfter fram och exemplifierar vad han uppfattar som infantila drag i denna nya andlighet och hans analys påminner en hel del om hur Freud karaktäriserade religionen på sin tid.

Några psykoanalytiska begrepp.

Enligt psykoanalysen så laddas det lilla barnet upp av sina föräldrar eller vårdnadshavare och får i lyckligaste fall en behaglig och privilegierad start i livet: ”His Majesty the Baby”, karaktäriserar Freud (1914/2003, s. 92) denna tillvaro. Detta ihop med dess begränsade resurser i många avseenden gör att barnet under en period inte kommer att behöva konfronteras med de bistra realiteterna, utan tillåts befinna sig i ett tillstånd av infantil omnipotens. Dock måste individen, vid någon tidpunkt under sin vandring mot vuxenlivet överge, tona ned eller åtminstone komplettera dessa infantila och i förhållande till hennes verkliga kapacitet och omvärldens förväntningar orealistiska fantasier eller önskningar. Inom psykoanalysen ses en gynnsam lösning av denna konflikt som själva porten till ett balanserat och hälsosamt vuxenliv (Freud 1996b). Denna utmaning har exempelvis Werbart (2000) beskrivit i ett antal punkter vilka kan ses som en sammanfattning av det mänskliga livets predikament. Han skriver att vi är ”irretrievably doomed to live as separate ’in-dividuals’, dependent on each other, divided into two sexes and several generations, vulnerable and mortal” (s. 37).

De mentala operationer som kallas försvarsmekanismer fyller en buffertfunktion för individen. Enligt psykoanalytisk teori används dessa för att hålla obehagliga impulser eller insikter borta från medvetandet och skydda mot ångest. Försvarsmekanismerna indelas hierarkiskt från primära/omogna till sekundära/mogna beroende av hur stora inskränkningar eller förvrängningar dessa medför för självbild och omvärldsuppfattning och även utifrån de perioder i utvecklingen när de är naturliga. Omogna försvar gör livet mer uthärdligt genom att individens problem förläggs till andra och annat ”där ute”.

Psykoanalysen talar om regression av olika slag. Gemensamt är att individen då faller tillbaka på en typ av upplevande eller ett sätt att relatera till omgivningen och livets plikter eller villkor som med avseende på individens kronologiska ålder egentligen hör till ett passerat utvecklingsstadium. Inte sällan används ordet med en negativ innebörd, men regression spelar även en naturlig och livsbefrämjande roll i våra liv, till exempel i förälskelse, lek och skapande verksamhet. Det är vidare normalt att regrediera till enklare och mer välbekanta strategier i mycket stressande situationer, inför påfrestningar som individen inte vet hur hon ska hantera eller som kanske överstiger också vad de flesta kan klara av, exempelvis naturkatastrofer, svåra olyckor, fångenskap och hot mot ens överlevnad. Detta kan inkludera att då vilja föreställa sig en högre, omhändertagande instans som vakar över individen. Talesättet att det inte finns några ateister i

skyttegravarna ("There's no atheists in foxholes") har ifrågasatts, men kan ändå kan tjäna som en illustration ur folkpsykologin. I normala fall kommer individen så småningom att kunna återgå till sin normala funktionsnivå. Individens normaltillstånd kan sägas vara hur denne klarar av att fungera under påfrestningar från en genomsnittsomgivning. PDM Task Force (2006) beskriver detta som "a person's center of psychological gravity" (s. 23).

Vägen till att individen skaffar sig en privat inre värld av ett slag som också ackompanjeras av en någorlunda realistisk uppfattning av och ett deltagande i yttrevärlden går via många steg. Jemstedt (1993) beskriver detta som en dialektisk process mellan förening och avskildhet som så småningom etablerar en hälsosam åtskillnad. Tidigare funktionsnivåer kommer att finnas kvar som kraftkällor och möjliga reträttplatser. Vuxenlivet vore en torftigare tid och termen "vuxen" kanske inte ens adekvat om individen inte också hade tillgång till dessa andra sidor av sig.

Individuella skillnader.

James W. Fowler (Bergstrand, 1990; Fowler, 1981/1995) har utifrån intervjuer med framför allt kristna troende differentierat ut sju typer av religiositet. Dessa följer på varandra som nivåer i ett sorts mognadsförlopp, med viss koppling till individens ålder. För att hitta författare som utifrån något slags psykodynamisk referensram undersökt individuella olikheter inom nyandlighet och new age behöver man förmodligen gå till jungiansk, humanistisk eller rentav transpersonell psykologi. Detta skulle dock hamna utanför ramarna för den här studien att närmare undersöka och försöka redogöra för.

Faktorer bakom att vissa blir anhängare

Farias och Granqvist (2007) föreslår att biologi och tidiga relationserfarenheter, var för sig eller i kombination, kan förklara varför många söker sig till new age. Den nyandliga världsåskådningen uppvisar helt enkelt vissa karaktäristiska drag som kan kännas välbekanta för den som varit försummad eller okänsligt behandlad under de formativa barndomsåren eller som har en genetisk predisposition för exempelvis magiskt tänkande. Personer med denna bakgrund behöver för den skull inte anamma en sådan världsåskådning, men sannolikheten är större. På grund av att longitudinella studier saknas går det dock inte att utesluta att det inte i själva verket är intresset för de nyandliga tankarna och aktiviteterna som format anhängarna, tillägger författarna.

Utifrån psykoanalysen går det att hypotetisera att vad som kan locka med denna andliga världsåskådning är dess likhet med infantilt tänkande och upplevande (Faber, 1996). Engagemanget ger möjligheten för en regressiv reträtt vilken kan vara såväl malign som benign och drivs på av såväl yttre press som individens egen lockelse. I samtliga fall möjliggör detta en befrielse från vuxenhetens komplexitet eller krav via ett enklare och rentav mer energibesparande sätt att leva, uppleva och relatera. Wikström (1998) lyfter detta till en samhällsnivå och skriver att ett fokus på inre förvandling är något som hör det sena 1900-talet till och att det är en idealisering av "den enskilda människans 'andliga förmåga' att påverka sitt öde och romantiseringen av människans inneboende godhet. Ondska, sjukdom och lidande är snarast en förvillelse" (Wikström, 1998, s. 8).

Anhängarnas psykiska mående

Att personer som intresserar sig för nyandlighet på gruppnivå utmärker sig för vissa personlighetsdrag som i normalpopulationen kan kopplas till ett förhöjt lidande är väl belagt. Om detta betyder att de nyandliga mår sämre än genomsnittet är dock omdebatterat. Vissa forskare (Farias, Underwood & Claridge, 2013; Peters, Day, McKenna & Orbach, 1999) vänder sig emot en sådan tolkning. Det framhålls att exempelvis schizotypi utgör ett kontinuum som löper från patologi till normalitet. Dessutom kan stödet från likasinnade mildra effekterna av en viss skörhet och till och med förvandla denna till en tillgång. Granqvist (2004; 2014) hävdar dock utifrån ett anknytningsteoretiskt perspektiv att det i gruppen nyandliga torde finnas ett större mått av psykisk ohälsa som behöver uppmärksammas:

Mot denna bakgrund är det av vikt att man inom den traditionella terapin även kan attrahera klienter med mer nyandlig livsorientering. Annars föreligger en påtaglig risk att de fortsätter knapra i sig dyra placebopiller från det alternativa medicinskåpet och förblir i ett tillstånd av underdiagnostiserat lidande (Granqvist, 2004, s. 18).

Farias et al. (2013) betonar även de att terapeuter med flera kan behöva uppdatera sig om den nya andlighetens uttryck, men förefaller snarare se detta som angeläget för att de professionella inte ska agera fördomsfullt och i onödan patologisera personer som rapporterar ovanliga upplevelser och idéer. Mot bakgrund av vad som framlagts utifrån en psykoanalytisk eller psykodynamisk referensram (Faber, 1996; Wikström, 1998) men även utifrån religionsvetenskapen (Hammer, 1998, 2000, 2004) kan Granqvists farhågor vara motiverade.

Om den här studien

Syftet med studien var att undersöka den nya andligheten ur ett psykoanalytiskt perspektiv. Det kunde ha legat nära till hands att då försöka hitta eventuella samband mellan barndoms- och uppväxterfarenheter och det andliga intresset. Dock har fokuset för undersökningen legat på själva föreställningsvärlden. Ambitionen var att undersöka hur respondenterna förhöll sig till människans existentiella villkor, så som dessa kan formuleras utifrån en psykoanalytisk referensram, vilket antogs kunna ge ytterligare ett perspektiv på eventuella ohälsoaspekter i förbindelse med new age eller nyandlighet.

Frågeställningen för studien har varit: Hur förhåller sig respondenterna till människans existentiella villkor så som dessa kan formuleras utifrån psykoanalysen?

Vad som motiverar denna studie är att den oorganiserade nyandligheten är relativt lite beforskad utifrån ett psykodynamiskt eller psykoanalytiskt perspektiv. Vidare motiveras studien av att tidigare forskning kunnat visa att detta dels är en grupp med en särpräglad psykologisk profil, dels att det inom denna grupp eventuellt finns ett förhöjt och möjligen även odiagnostiserat lidande, liksom en ovilja att söka hjälp (Granqvist, 2004). En större förståelse för området vore därför värdefull. ”Kunskapen inom vården och socialtjänsten om sektproblematik är generellt ganska dålig och det cirkulerar fortfarande många fördomar”, skriver Järvå (2014, 12 april). Föreliggande studie har visserligen inte fokuserat på destruktiva sekter, eller organiserad andlighet över huvud taget, men gissningsvis finns det beröringspunkter. Vissa av de nyandliga idéerna har stor acceptans

hos allmänheten varför en studie också kan ha ett generellt värde. Till sist har ämnet religion eller andlighet knappt berörts alls i undervisningen på psykologprogrammet varför studien haft ett värde som en fördjupningsarbete för uppsatsförfattaren själv och eventuellt kan vara av intresse även för andra.

Metod

Undersökningsdeltagare

Informanterna rekryteras under senhösten 2009. Det är ett bekvämlighetsurval. Dels sker detta via ett brev (Bilaga 1) som distribueras via en hyrd annonsplats på Vattumannens bokhandel i Stockholm, vilken säljer litteratur med ett sådant idéinnehåll som studien fokuserar på, dels via efterlysningar på nyandliga diskussionsfora på internet. Valet av de senare platserna sker utifrån författarens förkunskaper, inläsning av litteratur (Arlebrand, 1992; Hammer, 2004) samt med hjälp av sökmotorer. Inklusionskriterier är att informanterna ska vara i vuxen ålder, ha en världsåskådning som omfattar reinkarnation och karma, samt en övertygelse om att individen steg för steg utvecklas mot fullkomlighet. Det är vidare önskvärt att få informanter med lite olika förankring inom området new age eller nyandlighet. Informanterna ska dessutom ha möjlighet att träffas i stockholmstrakten för en personlig intervju.

Ett kort avstämning görs på telefon och i något fall per mejl med de som anmäler intresse för att se om dessa uppfyller inklusionskriterierna. Bland annat är det angeläget att sälla bort personer som har ett andligt intresse som lutar mer åt satanism, wicca, paganism, eller liknande, för vilka grundföreställningarna ovan normalt inte är centrala eller ens omfattas. En person väljs bort då denne är för ung och upplevs som alltför sökande, en annan väljs bort då denne har en buddhistisk syn på reinkarnation som inte inbegriper individuell återfödelse. Ett par personer får nej då dessa är personligt bekanta till uppsatsförfattaren. En person väljs bort då denne bor i en annan del av landet och det bedöms bli svårt att få till ett personligt möte under den tidsrymd då intervjuerna ska genomföras. Ett par förfrågningar mot slutet av rekryteringsfasen avböjs då det bedöms att dessa varianter av nyandlighet redan är tillräckligt representerade.

Elva personer rekryteras, 7 kvinnor och 4 män. De yngsta är i trettioårsåldern, medan de äldsta är en bit över sextio. Två är pensionärer, tre är studenter på högskola, tre arbetar med alternativa behandlingar och dylikt, en person arbetar i det privata näringslivet, en är konstnär och en arbetar inom offentlig förvaltning.

Datinsamling

Sju av intervjuerna görs på uppsatsförfattarens mottagning, två i informanternas hem, en på informantens arbetsplats efter arbetsdagens slut, samt en i ett bokat grupprum på ett bibliotek. I samtliga fall kan intervjuerna genomföras under lugna förhållanden, utan att någon annan person är närvarande. Varje intervju tar cirka nittio minuter. Det utgår ingen ersättning. I de fall intervjun sker på uppsatsförfattarens mottagning bjuds på fika.

I början av intervjuerna ges en kort presentation av bakgrund och syfte. Informanterna får veta att studien sker inom ramen för ett psykologexamensarbete vid Stockholms universitet, under handledning, att intervjuaren har tystnadsplikt och att syftet är att förstå

hur respondenten själv ser på livet, snarare än hur frågorna besvaras utifrån den speciella andliga filosofi som respondenten eventuellt omfattar. Vidare ges en försäkran om att allt material kommer att behandlas konfidentiellt, att deltagandet är frivilligt, att informanten kan avböja att svara på frågor och när som helst har rätt att avbryta. Intervjuerna är halvstrukturerade, utifrån en guide (Bilaga 2) med vissa områden som ska hinnas med och förslag till fördjupningsteman. Samtalen spelas in på en diktafon av god kvalitet.

I några fall förhör sig respondenterna specifikt om uppsatsförfattarens psykologiska orientering (psykodynamisk) och mot bakgrund av den religionskritik som förknippas bland annat med Sigmund Freud så läggs extra vikt vid att skapa en god atmosfär. Om respondenterna undrar över intervjuarens egen ingång till forskningsämnet erbjuder jag mig att säga något litet om detta efter intervjun. Överlag bemödar jag mig om att ha en icke-vetande och problematiserande attityd i förhållande till de frågor som tas upp i intervjuerna.

Analys

Ljudfilerna spelas upp i programmet Audacity 1.2.6. och transkriberas ordagrant i Word. Samtalen skrivs ut i sin helhet med informantens svar och mina frågor som en löpande text. Varje intervju resulterar i ett textdokument om cirka trettio A4-sidor. De transkriberade intervjuerna kodas därefter i programmet ATLAS.ti som är speciellt framtaget för kvalitativ forskning. För att strukturera materialet tillämpas tematisk analys (Hayes, 2000; Langemar, 2005). En första genomgång av intervjumaterialet resulterar i en mer neutralt beskrivande, induktivt strukturerad resultatdel, där cirka 110 koder vartefter faller ut i åtta teman (Bakgrund och relationer; Ideologisk hemvist och praktik; Gud eller en större, ordnande instans; Öde och livslagar; Vetande och tro; Hälsa, ohälsa och vård: Etablissemang och samhälle, samt Framtid och visioner). Denna första genomgång utgör sedan grund för den kombinerade resultat- och diskussionsdelen som är i högre grad deduktivt strukturerad och där sju realitetsdomäner inspirerade av Werbart (1996, 2000) läggs som ett raster över materialet.

Presentation

Citaten återges ordagrant, med småord och uttryck. Talspråkskaraktären har behållits. Starkt betonade ord skrivs med versaler. I citaten markerar tre punkter en paus. Tre punkter inom hakparentes markerar att text utelämnats. Text inom hakparenteser är mina egna repliker, som i vissa fall har tagits med för att sammanhanget ska bli begripligt. Vissa karaktäristiska uttryck har ibland lånats över till den löpande texten, då dessa upplevts kunna ge färg åt och bidra till framställningen. Dessa ord eller uttryck är då satta inom citationstecken. Ibland när det är uppenbart att personen använt ett felaktigt, likalydande ord har det ordet bytts ut utan att ändringen markerats. Detsamma har i ett fåtal fall gjorts när ett ord, oftast ett bindeord, av allt att döma utelämnats av respondenten och det upplevts som att detta alltför mycket skulle påverka läsbarheten. På några ställen har för informanten personliga uppgifter ändrats eller anonymiserats.

Etiska överväganden

En knapphändig presentation av deltagarna har att göra med att dessa i flera fall representerar små subgrupper. Vissa begrepp och resonemang kan antas vara lätt

igenkännbara för den med samma referensramar som informanten och det har därför upplevts som extra viktigt att skydda informanternas identitet. Att visa respekt för individens religiösa övertygelse (Psykologförbundet.se) bör gälla även i en sådan här studie. I någon mån blir detta en balansgång då ambitionen med studien är att reflektera kring svaramaterialet och att eventuellt kunna värdera eller framlägga normativa synpunkter.

Resultat och diskussion

Syftet med studien var att förstå mer om hur individer med en nyandlig världsåskådning ser på sig själva, andra och livet. Tidigare forskning har påvisat att personer med detta intresse på gruppnivå har en psykologisk profil som avviker från normalpopulationen och eventuellt är förenad med ett större mått av ohälsa. Det förra är väl belagt, medan det senare alltjämt är föremål för diskussion. Orsaker som föreslagits har varit dels genetisk predisposition, dels tidiga, formativa relationserfarenheter. En påverkan som utgår från själva tankesystemet (Farias & Granqvist, 2007) har även föreslagits. I det förra fallet ses engagemanget i nyandligheten som ett ”symptom på”, i det senare som en ”orsak till” individens psykiska tillstånd. Denna studie har följt det senare spåret och undersökt vad som utifrån en psykoanalytisk referensram kan tala för att tankesystemet i sig självt, antingen som orsak eller bidragande faktor, kan ligga bakom de fynd som tidigare forskning gjort.

De existentiella villkoren

Werbart (2000) skriver att vi människor är ”irretrievably doomed to live as separate ‘individuals’, dependent on each other, divided into two sexes and several generations, vulnerable and mortal...” (s. 37). På annan plats skriver samme författare att vi har att ”acceptera människans existentiella villkor: vår avskildhet som separata individer, vår uppdelning i två kön och omöjlighet att vara båda, uppdelningen i föräldra- och barngenerationerna, vårt åldrande och vår dödlighet” (Werbart, 1996, s. 14). Utifrån dessa två citat har sju realitetsdomäner skapats vilka kommer att användas som ett raster. Under dessa rubriker kommer intervjusvar och reflektioner att samlas som bedöms ha relevans för respektive domän. Funderingar utifrån intervjuerna blandas med tankar kring tidigare gjord forskning. Domänerna benämns enligt följande: allokativa, konstitutionella, vertikala, horisontella, kapacitativa, deklinativa, respektive terminala realiteter. Beteckningarna får en utförligare definition i anslutning till respektive avsnitt.

i. Allokativa realiteter

Denna domän behandlar individens plats i världen i en grundläggande mening. Sådant som är fundamentalt, givet och lika för alla. Den berör hur vi uppfattar att vara födda och att vara individer. Att ingen kan förväntas hysa samma intresse för våra företag och idéer som vi själva. Ansvar för det egna livet, att själv behöva sätta sin kurs och stå för sina val. Att förmågan att ta detta ansvar kan vara stukad av olika skäl, men ändå aldrig kan överföras på någon annan. En fråga vi kan ställa till materialet är: Vad säger intervjupersonerna som kan hjälpa oss att förstå hur de förhåller sig till de allokativa realiteterna?

Teman och reflektioner som bedömts anknyta till denna domän har inordnats under följande rubriker: Universum, samt En förtrollad värld.

Universum.

Berättelser om rymdens storhet, såväl som om materiens djup, återkommer på många ställen i materialet. Ett intresse för astrologi, det vill säga att himlakropparnas positioner har en inverkan på individens personliga egenskaper och mående, finns representerat. Referenser till den gängse astronomin liksom till sådant som kvantfysik är dock mer frekventa. Universums utsträckning liksom den egna och mänsklighetens relativa obetydlighet nämns i relation till de perspektiv som den andliga världsåskådningen öppnar. En av respondenterna har sett en bild av Craig-nebulosan och menar att sådana stora strukturer talar för att det bör finnas utvecklingsnivåer såväl under som över mänskligheten. Att klimatförändringarna skulle bero på människans påverkan är eventuellt ett missförstånd och kan förklaras med större skeenden, i solsystemet och galaxen. Flera av respondenterna uppger att de mediterar och att detta kan ge en känsla av "tomhet" eller "space".

Det går inte att utesluta att de många referenserna till universum och liknande kan fylla funktionen att annullera eller förminska de utmaningar eller konflikter som hör samman med livet här och nu. Det är resonemang som kan användas för att lyfta individen ur de gängse ramarna eller gränserna för människolivet. Kanske är det rentav ett sätt för individen att trösta eller vagga sig själv till ro. Det går att fundera kring dissociation eller den lindrigare formen absorption vilket kan uppnås via olika new age-praktiker och som Granqvist, Fransson och Hagekull (2009) skriver om. Exempel på sådant som kan tolkas i den riktningen förekommer även i detta material. Det går även att föreställa sig ett besläktat tillstånd som är självinducerat med hjälp av tankesystemet eller resonemang som detta stimulerar till. Detta kunde i så fall liknas vid diffusion.

En förtrollad värld.

"Synkronicitet" är ett meningsfullt sammanträffande som inte går att förklara uttömmande med sannolikhetskalkyler eller utifrån gängse naturlagar. Sådana händelser vittnar om att individen är mer intimt förbunden med omvärden än vad det kan verka. Denna förbundenhet associeras till Carl Gustav Jungs tankar om ett kollektivt omedvetet. Bakom vissa händelser går det att rentav ana en osynlig planering. Vissa möten kan uppfattas som att de är meningen att de ska ske:

För jag känner mig vägledad väldigt mycket. Man träffar dom människorna man ska träffa, man får dom mötena man ska ha. Det kan ju vara... Allting kan ju komma till en, till exempel en bok, så att man får en större förståelse för nånting som man är i precis just nu. Alla dom här synkroniciteterna

Vissa möten beskrivs som "metaforer". En av respondenterna mötte en person som gav henne ett betydelsefullt råd:

Sen var det som den här relationen bara... Det var därför jag träffade honom, det förstod jag. För när han hade sagt dom här orden så hände det nånting. Så att jag träffade honom bara för att han skulle säga det, det insåg jag

En annan respondent hade nyligen mött en för henne främmande person och mötet hade känts ödesdigert. Eventuellt var denna person heller ingen verklig människa utan ett budskap som bara tagit formen av en människa:

Och det är lite som det här med att, ja, men det kan finnas metaforer liksom. Saker kanske kommer till en för att man behöver väcka upp saker, för att jobba med. Så egentligen kanske han inte... han kanske inte FINNS [...] Han kanske bara kom där för mig, för att jag skulle få upp nånting till mitt medvetande

Vi kan lära av alla våra erfarenheter. Även sådant som drabbar personer i vår omgivning är samtidigt på ett intrikat vis sammanflätat med vårt eget öde och är en del av det som är meningen att vi ska få uppleva. En av respondenterna reflekterar kring att så många av hennes vänner och anhöriga dött och hon uppfattar att detta har med hennes egen läroprocess att göra.

Många uppgifter i intervjuerna gör ett sagolikt intryck. Vardagen rymmer synkroniteter, meningsfulla sammanträffanden och telepatiska aningar. Hammer (2004), med referens till Max Weber, skriver att new age står för en ”återförtrollning” av verkligheten: ”Människan är inte längre en dödlig biologisk varelse på en oansenlig liten planet i utkanten av en av många miljoner galaxer. Vi har åter blivit hjältar i en storslagen saga om livet” (s. 310). Att möten och relationer utgör budskap eller manifestationer som ska lära individen det ena eller andra kan uppfattas som etiskt problematiskt, då det inte är säkert att den andre får finnas till i sin egen rätt. Det finns en spänning mellan avskildhet och samhörighet. Individen är visserligen totalt ensam med det fulla ansvaret för sitt öde, men är samtidigt del av en stor och telepatisk gemenskap. I denna osynliga gemenskap ingår såväl vänner och bekanta, som änglar, andliga vägledare och hjälpare. Möjligen finns det i suveräniteten en dragning åt det ”oceanliknande” som Freud (1929/2008, s. 410) talar om, snarare än åt det existentiella, vilket i så fall möjligen pekar mot en tidig fas i livet när individen faktiskt var omsluten men ensam. Här och på många ställen i materialet finns över huvud taget en spänning mellan ytterligheter eller motsatser som förefaller större än vad som är normalt.

ii. Konstitutionella realiteter

Denna domän handlar om individens tilldelade roll i naturen. Att från födseln vara begränsad eller nischad i en eller annan mening. Inte i förhållande till samhälleliga strukturer som generation, klass, könsroller, etcetera, utan mer konstitutionellt. Där det ena inte är bättre än det andra, bara annorlunda. Vi har inte vingar och kan flyga, som fåglarna, till exempel. Könet är kanske det mest fundamentala, att vi på grund av om vi föds som man eller kvinna kommer att vara avskurna från vissa erfarenheter och upplevelser. Dock kan detta även förstås mer generellt: Vi kan inte vara ”allt”. En fråga som går att ställa till materialet är: Vad säger intervjupersonerna som kan hjälpa oss att förstå hur de förhåller sig till de konstitutionella realiteterna?

Teman och reflektioner som bedömts anknyta till denna domän har inordnats dels under Kvinnor och män, dels under Växla kön, samt androgynitet.

Kvinnor och män.

Respondenterna beskriver manligt och kvinnligt som energier, poler eller kraftkällor i tillvaron och inom varje människa och detta associeras till Carl Gustav Jungs anima och animus liksom till den taoistiska filosofins yin och yang.

Utifrån psykoanalytisk teori har uppspaltningen i de två könen traditionellt setts som en fundamental och strukturerande princip, något som den uppväxande individen behöver förhålla sig till och på ett eller annat vis försonas med. Detta bejakas på sätt och vis av respondenterna. Synen på manligt och kvinnligt är essentiell. Utifrån feministisk teori liknar detta måhända mest av allt ett särartstänkande. Samtidigt betonas hur alla människor innehåller båda sidorna och att vi håller på att förvandlas på ett fundamentalt vis. I den meningen samsas inom den nyandliga världsåskådningen en både konservativ och en mer radikal eller exotisk uppfattning om manligt och kvinnligt med varandra.

Löwendahl (2002), i sin intervjustudie bland annat om genus inom new age, konstaterar att synen på manligt och kvinnligt är polariserat i hennes material. Sådant ses som givna kategorier. Män uppfattas som logiska och rationella, medan kvinnor är känsliga och intuitiva. Informanterna framhåller kvinnligt framför manligt, att det förra är mer centralt för det andliga sökandet. Författaren kommer till slutsatsen, att medan hos en författare som Simone de Beauvoir det är kvinnan som är ”det Andra könet”, så råder bland hennes informanter den motsatta uppfattningen: Här är det mannen som är ”den Andre”.

I föreliggande studie förenas intervjupersonerna i en kritik av de ”maktens män” som dominerar inom vetenskap, kyrka, politik, med mera. Det går dock att spekulera i att medan detta för kvinnorna kan ha ett i högre grad emancipatoriskt motiv, så fyller motståndet för männen en annan funktion eller får andra effekter.

Växla kön, samt androgynitet.

Mellan inkarnationerna är det ofta möjligt att byta kön. Den som är kvinna idag kan alltså ha erfarenhet även av att ha varit man och vice versa och förmodligen upprepade gånger. Via reinkarnationsterapi är det möjligt för individen att få erinringar och kunskap om detta. Sådana minnen kan också komma spontant. Djupast sett är individen vare sig det ena eller det andra, eller både och. En kvinnlig respondent menar att det inte är svårt för henne att veta hur det känns att sitta i fängelse, eller att befinna sig i en skyttegrav, då detta är något hon själv har upplevt i tidigare existenser.

Individen utvecklas från ett mer ”enpoligt” tillstånd till att så småningom kunna omfatta såväl den maskulina som den feminina kapaciteten till fullo. Den färdigutvecklade människan är inte längre man eller kvinna, utan har blivit androgyn, en hermafrodit. Då kommer hon inte längre att bilda familj eller vara förälder. Detta medför att individen blir fri från många band. Hon behöver inte längre en representant av det motsatta könet, eftersom hon nu inrymmer alla egenskaper och kan ”polarisera med sitt inre”. Ett tecken på att utvecklingen går i denna riktning är de många skilsmässorna i vår tid: Vi lever i ”de olyckliga äktenskapens zon”. En respondent tänker sig att slutmålet inte är att vi ska bli androgyna, utan vill istället beskriva målet som att vi ska få tillgång till såväl vår manliga som vår kvinnliga sida: yin och yang.

Uppfattningen om könsväxling såväl som om en framtida androgynitet krockar med den aktuella domänens gränser. Över huvud taget är de många intervjuvar som behandlar

totala eller fullkomliga tillstånd eller mål anmärkningsvärda sedda ur ett psykologiskt perspektiv.

iii. Vertikala realiteter

Denna domän handlar om hierarkier, under- och överordning. Vertikalt beroende såväl som ansvar. I det ena fallet beroendet av de som har erfarenheter, kunskaper och befogenheter som individen själv inte har men stundtals behöver förhålla sig till eller få tillgång till: Myndigheter, skola, föräldrar. Gud? I det andra fallet ansvaret för de yngre, den kommande generationen eller dem som individen står i en ansvarig eller privilegierad ställning i förhållande till. Detta är roller som kan skifta, över tid och i olika sammanhang. En fråga vi kan ställa till materialet är: Vad säger intervjupersonerna som kan hjälpa oss att förstå hur de förhåller sig till de vertikala realiteterna?

Teman och reflektioner som bedömts anknyta till denna domän har inordnats under följande rubriker: Föräldrar och anhöriga; Att själv bli förälder; Etablissemangen; Ett nytt paradigm; Tro och vetande; De upplysta, samt Gud.

Föräldrar och anhöriga.

Nära anhöriga är ofta sådana som individen levt tillsammans med i en eller flera tidigare inkarnationer. Detta kan beskrivas som att hon ingår i en sorts storfamilj vars medlemmar följs åt liv efter liv. I själva verket är det relativt sällan vi träffar en person för första gången. En kärleksrelation kan på så vis få en fortsättning, liksom att konflikter kan redas ut på sikt. Att vi återser varandra fungerar ungefär som med en radiosändare och en mottagare. Vi dras tillbaka till speciella platser, grupper och specifika individer som vi har en anknytning till. I ett tidigare liv kan individerna ha kommit överens om att återses i nästkommande liv för att till exempel bilda familj. En intervjuperson beskriver sina band till föräldrarna såhär:

Alltså man låter sig födas, det är en kärlekshandling, och det gör man för att, i det här fallet, därför att jag hade något att sona gentemot min far i ett annat liv [...] Och så har det ju varit med... Ja det är väl framför allt min far som var viktig. Min mamma och jag hade väl inte så mycket tidigare ihop

Innan födelsen har individen, med ett vuxet perspektiv, haft överblick över det liv hon ska födas till och skrivit ett slags kontrakt. Vilken relation människor har till varandra kan skifta mellan livet. Intervjupersonerna berättar om många olika erfarenheter av detta. En kvinna berättar att hennes dotter i ett tidigare liv varit hennes lillasyster. Systemen hade uppskattat detta och därför sökt sig tillbaka till henne och är nu respondentens barn. En respondent berättar om hur hennes ex-partner i tidigare liv varit såväl hennes mor som hennes bror, vilket kunnat förklara den trevande inledning som relationen fick i det här livet. En kvinna berättar att hennes far i ett tidigare liv varit hennes älskade. Hon reflekterar över att det då kunde ligga nära till hands att tro att det i detta livet skulle ha funnits något incestuöst dem emellan, men att så har det inte varit, om än relationen beskrivs som komplicerad av respondenten.

Det vardagliga uttrycket att vi ”inte väljer våra föräldrar” som ofta ligger till grund för medkänsla med barns situation och ibland samhällsliga insatser blir här satt i fråga då individen faktiskt själv valt sin mamma och pappa. Talanger och egenskaper liknas vid

”ett slags psykiskt DNA, eller andligt DNA” som individen själv för med sig till det nya livet. Individens föräldrar är snarast att betrakta som medvandrar. En respondent säger om de likheter han funnit mellan sig själv och sina föräldrar: ”Men det är inte deras egenskaper jag har ärvt... [Jag: Det är dina egna?] Det är mina egna, ja. Men då passar det väldigt bra in på deras gemensamma uppsättning, psykiska genuppsättning, eller vad man ska kalla det.” Mozart nämns av ett par respondenter som någon som sysslat med musik i många inkarnationer. Dennes talanger gick inte att förklara enbart utifrån uppfostran eller den träning han fick bland annat av sin far.

Nyandligheten delar åtskilligt med den traditionella religionen, exempelvis att livet fortsätter efter döden, men möjligheten till rollbyte mellan livet är en föreställning som är förhållandevis exotisk. Psykoanalysen menar att detta trotsa generationernas ordning och överskrida incesttabu, exempelvis att det lilla barnet vill gifta sig med föräldern av motsatt kön och konkurrera ut föräldern av samma kön, är normala fantasier. Chasseguet-Smirgel (1991) skriver:

Att frigöra sig från urscenens tyngd, undfly generationskedjan, att försöka ge liv åt ett barn utan far, eller utan mor, att föreställa sig född av en jungfru eller tro sig vara Gud, representerar utan tvivel lockande möjligheter (Chasseguet-Smirgel, 1991, s. 30).

Sådana fantasier kan leva vidare omedvetet hos den vuxne utan att de behöver innebära några bekymmer. En skillnad i föreliggande material torde vara att detta är uppfattningar som argumenteras för med förnuftsmässiga argument. Farias och Granqvist (2007) skriver att indikationer om att det förekommit så kallade ”role reversals” under uppväxten är mer frekventa i AAI-intervjuer med anhängare av new age än i normalpopulationen. Sådant pekar mot att individen haft en olycklig eller otillfredsställande relation till sina vårdnadshavare där hon i många fall tidigt fått axla ett alltför stort ansvar, vilket sedan upprepas eller återgestaltas i det nyandliga engagemanget.

Ett alternativt synsätt är att detta är latent lockelser hos oss alla och att nyandligheten konkretiserar eller rättfärdigar dem.

Att själv bli förälder.

Att bli förälder är inte nödvändigt, även om denna erfarenhet beskrivs som en positiv erfarenhet av de respondenter som är det. En kvinna fick sitt första barn i fyrtioårsåldern och berättar att hon då ”kallat” på sitt barn: ”Alltså, ja men vill du komma, så är du välkommen nu, jag klarar det här nu.” En respondent berättar att hennes dotter i ett tidigare liv varit respondentens mor, en kvinna med speciella gåvor. Under graviteteten gav detta respondenten styrka och nu gör det att hon känner sig tryggare i sin modersroll:

Men det är kanske lite att jag ser henne lite mer som stark nu. Hon är ju ett litet barn. Små barn är sköra, liksom. Men jag tänker den här intuitionen som jag hade, att, oj, hon är en stark själ, det är ingen fara, den stämmer nog. Jag har liksom lite mer kött på benen [...] Hon håller på att lära in liksom... allting. Hon är ju intresserad av grejor. Alltså, den materiella världen. [Jag: Men det kommer inte mellan er, på nåt vis, att du tänker... Det där är min mamma?] Nä, det... gör det det. Få se nu. Nej enda gången när jag känt såhär, oj oj oj, det är när hon gör såhär lite

massage på mig på ryggen såhär. För då känner jag, gud vilken healer hon är. Det här känner jag igen.

Det går naturligtvis att leva ett rikt liv utan barn. Många ges aldrig möjligheten eller får kontakt med en längtan när det är för sent. Det kan så klart också vara ett väl övervägt beslut. Vad som dock kan problematiseras är om inställningen att inte vilja bli förälder motiveras av eller bagatelliseras utifrån den nyandliga världsåskådningen. Det är uppenbart hur individen skulle kunna komma till en sådan slutsats med hänvisning till att föräldraskapet hunnits med i tidigare liv eller att hon eller han blivit alltför utvecklad i andligt hänseende för att längre ägna sig åt sådant. Något som då argumenteras för med hänvisning till idéer inom tankesystemet och utifrån en självbild som upprätthålls med hjälp av samma tankesystem.

Etablissemanget.

De institutioner som har makt och tolkningsföreträde i världen beskrivs överlag som bristfälliga. Makthavare borde istället vara "visa människor". Media går i många fall etablissemangets ärenden och väljer att tiga om sådant som kunde vara obekvämt, till exempel tecken eller rentav bevis på att jorden besöks av individer från andra planeter. Det finns ett alltför stort fokus på pengar i världen. Kritik riktas emot personer som tjänar på den ekonomiska krisen. Sjukvården uppfattas som hierarkisk, konservativ och alltför inriktad på sjukdomar och somatik. Denna borde istället ha en helhetssyn och arbeta förebyggande. En respondent menar att det borde heta "friskhus" istället för sjukhus. Akademin beskrivs som en död värld. Psykologer och terapeuter är sällan experter på det område där de anses för att vara det. Ett par respondenter uttrycker dock tacksamhet för den hjälp de fått via gängse psykoterapi, även om också de framhåller att de vanliga terapeuterna skulle behöva komplettera sin förståelse med det nyandliga perspektivet.

I synnerhet riktas kritik mot naturvetenskapen och kyrkan. Dessa beskrivs som föråldrade paradigmer. Det naturvetenskapliga paradigmet är ateistiskt och materialistiskt. Det är begränsat och behöver utvidgas, snarare än ersättas, med de perspektiv som den nya andligheten representerar. Kristendomen har haft en mission att fylla under en period när människor inte hade någon förmåga att ta till sig mer avancerade svar på de stora frågorna. Nya upptäckter, inom exempelvis kvantfysik, har dock gjort gamla förklaringar otillräckliga och många frågor pockar på andra svar, detta inom såväl vetenskapen som religionen.

Respondenterna visar ett stort intresse för teologiska frågor. Från kristet håll hävdas det till exempel att guds vägar är outränsakliga, vilket ur ett nyandligt perspektiv inte är korrekt. Vissa av kyrkans uppfattningar, i synnerhet föreställningen att Kristus död på korset skulle kunna befria oss från skuld, avvisas med förnuftsargument. Kyrkans uppfattning om synd och skuld är i grunden ett missförstånd: "Skippa det här med synd och förlåtelse och skräp, och så faktiskt prata om livet och kärlek, och vart vi ska ta vägen och vad vi ska tänka på", säger en intervjuperson. Sammantaget går kritiken emot kyrkans lära ut på att denna är förenklad, snäv och trång. Religionen har genom historien varit grunden för många krig, diktaturer och annat som förtryckt människor, vilket visar att religionen även är ett potentiellt mycket farligt fenomen. Att börja intressera sig för den nyandliga världsbilden liknas vid att "komma ut ur boxen". En av respondenterna beskriver sig själv som mycket religiös, men säger att hon aldrig har känt sig hemma i kyrkan.

Bibeln har förvanskats genom historien. Framför allt är det den katolska kyrkan som bär skulden för detta. Motivet har varit att man velat slå vakt om sin egen makt och exempelvis förbehålla sig rätten att utfärda avlatsbrev. Ett annat orsak har varit att maktens män inom kyrkan önskat behålla en patriarkal ordning. En respondent menar att vad som står i bibeln kan ha varit tillrättalagt eller anpassat redan från början: ”Ja och den har ju haft sin funktion. Hur skulle Jesus ha gjort för den tidens människor. De hade ju inte våra begrepp som vi har idag så där, så religionen har ju varit tillrättalagd för dem som omfattat den”. Det finns andra evangelier, även ett skrivet av en kvinna, vilka har förtigits. Thomasevangeliet hittades redan på 1940-talet, men gömdes undan av katolska kyrkan i fyrtio år. Vad som är så obekvämt med detta senare evangelium är att det inte sägs någonting om synd i det. I Thomasevangeliet ligger fokus istället på kärlek.

Flertalet respondenter kommer även in på aspekter av de gamla paradigmen, i synnerhet vetenskapen, som intresserar dem. Steven Hawkins nämns med uppskattning, så även Albert Einstein. Om Einstein framhålls det att han var troende. ”Gud skapar genom vetenskapen”, säger en av respondenterna och menar att den nya andligheten skulle ha mycket att tjäna på att öppna upp för och ta intryck av vetenskapen. Positiva saker med kyrkan som lyfts fram är till exempel musiken och stillheten. Själva kyrkorummet beskrivs som en oas, vacker och fridfull. I en församling kan man också få uppleva gemenskap. Kyrkan har alltså en viktig funktion att fylla i samhället. Ett exempel på detta är hur denna kan samla människor efter en stor olycka eller katastrof. Kyrkan är trots allt ett bra forum och en institution som människor behöver. Det finns även bra präster vilka tänker själva.

Bibeln är eller kan ha varit en inspirationskälla för respondenterna. Flera berättar att de under någon period läst denna med behållning, i synnerhet Nya testamentet. En av respondenterna påverkades under sin konfirmation framför allt av evangelierna. Dock tyckte han redan då att dessa behandlades på ett ytligt sätt i undervisningen. Kyrkan har också förändrats över tid, menar en respondent. Den har behövt att ge upp sina absoluta anspråk, att bibeln skulle vara Guds ord, detta för att kyrkan skulle kunna få ”vara med i den intellektuella leken”. Att leva i ett land som är så pass sekulariserat som Sverige ses som något positivt.

Den detronisering som sker av såväl föräldrar som tidigare generationer går igen i synen på etablissemang. Nyandligheten förkastar både vetenskapen och religionen som ”vehicles of truth” och hävdar istället att individen behöver lyssna på sitt inre, skriver Houtman och Aupers (2007). Men förhållandet tycks vara ambivalent. ”Vetenskapsmännen får fungera som både slagpåsar och hjältar, allt efter de esoteriska lärornas behov”, skriver Hammer (2000, s. 11). Ambivalensen kommer till uttryck även i den nyandliga terminologin. Många ord och begrepp som förekommer i intervjuvaren har en rationell eller vetenskaplig klang, exempelvis: Lagar, principer (som i ”den dräpande principen”), arbetshypoteser, frekvenser, geometri, skalor, system, energier, ljus, perspektiv, atomer, facit, logik, synkroniciteter, talangkärnor, fraktaler, hologram, dimensioner, kemi (”tankarnas kemi”) och resonanser.

I litteraturen beskrivs detta av allt att döma hatkärleksfulla förhållande till naturvetenskapen och kyrkan som ”scientism” (Hammer, 2000, s. 15) respektive ”religism”. Wikström (1998) skriver om hur kyrkan, fastän ofullkomlig och rigid, ändå stått upp för något. Människor har kunnat ”ta spjärn mot en religiös idékärna i sitt tvivel eller i sitt avståndstagande” (s. 38). Kanske att respondenternas ambivalens kan förstås

som en önskan att få vara med, men inte riktigt veta hur detta ska gå till? Att erkänna dessa institutioner, till exempel naturvetenskapen, skulle rimligen också ställa krav på underordning, då forskarna redan har arbetat med dessa saker i hundratals år.

Vitz (1977) skriver att den nya andligheten "knows no laws at all, since laws imply a law-giver" (Kindle location 2218). Förutom att begrepp lånats från såväl vetenskap som religion, så används vissa allmänna ord också med en ny och delvis avvikande innebörd, exempelvis: ondskas, godhet, mörker, Gud, kärlek, rättvisa, med flera och det går kanske att hävda att också språket utgör en överordnad värdslig struktur som intervjupersonerna har ett laddat eller ambivalent förhållande till.

Ett nytt paradigm.

De föråldrade vetenskapliga och religiösa paradigmerna ska ersättas eller snarare kompletteras med ett nytt, holistiskt perspektiv. Detta nya perspektiv är samtidigt en sorts essentiell kunskap eller urreligion som mänskligheten tidigare har omfattat. Djupast sett finns bara en sanning. Den nya andligheten är en representant för denna sanning. Detta är en djup, esoterisk kunskap som också förvaltats av de mystiska traditionerna inom de respektive världsreligionerna. En av intervjupersonerna refererar till bibeln där en sådan åtskillnad nämns: "Ja alltså traditionellt, i olika riktningar, så har man ju också skiljt på dem som har varit redo för den inre esoteriska läran. Medans allmänheten kanske inte varit det. Paulus till exempel talar om att han skiljer på att ge mjölk och att ge kött."

Den nyandliga världsbilden belyser sådant som de äldre paradigmerna står oförstående inför, behöver tillgripa mer långsökta hypoteser för att förklara, eller som dessa hävdar att det inte ens finns ett svar på. Den har en stor förklaringspotential. Mänskligheten behöver komma tillbaka till de "absoluta sanningarna", menar en respondent. Med postmodernismen har de stora idéerna, de totala ideologierna, gått under. Detta är ett signum för den tid vi lever i just nu. En respondent framhåller att han ser positivt på sådant som liberalism och pluralism, men att han trots allt hoppas och tror på en renässans för en mer sammanhållen idé om livet. Ännu är dock inte så många redo att ta till sig detta nya paradigm.

Övergången till detta nya paradigm kommer att ske den dagen när naturvetenskapen upptäcker eller erkänner förekomsten av "högre materielag", det vill säga tillvarons andliga aspekt, detta som till exempel gör telepati och liknande möjligt. För tvåhundra år sedan sågs mikroorganismer som metafysik, medan detta idag är vedertagen kunskap. Normalvetenskapen står inför att göra en liknande upptäckt igen. De äldre paradigmerna lever vidare delvis på grund av att vi vant oss vid att se på världen på ett visst sätt.

I intervjuvären förekommer även åtskillig kritik av nyandlighet och new age. Sådan andlighet kan av respondenterna uppfattas som alltför kommersiell, flummig, dogmatisk eller grupporienterad. Det framhålls hur en nyandlig föreställningsvärld ibland kan leda till ett förenklat tänkande. Dessa avarter är inget som respondenterna vill bli förknippade med. En av respondenterna hade övervägt att sätta sina barn i antroposofernas Walldorfskola, men ändrade sig när hon fick se informationsmaterialet som skolan skickade ut. När en viss ideologi eller vissa idéer om vad som är rätt och fel överbetonas så kan det likna hjärntvätt, även inom den nya andligheten, menar hon:

Men jag tycker om... jag tycker om människor som man ser skavanker, och jag tycker OM... jag tycker om det här skitiga, i både... allt möjligt sådär, så att man ser att

det... Att det finns plats att vara mänska... Och jag tycker inte om sitta sådär... vått-i-vått i vackra färger. Och så blir det jättetråkig konst. Jag tycker att det blir såhär hjärntvättning, att alla ska vara lika. Jag vill att individen ska komma fram och få göra vad den vill

En nyandlig lära kan vara mer eller mindre systematisk eller utarbetad. Vissa riktningar nöjer sig med att ”nu ska vi dyrka gudinnan igen”. En respondent som läser mycket olika litteratur på det nyandliga området konstaterar att det finns åtskilligt som är dåligt också och att det gäller att kunna sovra. Det finns kursgårdar där målsättningen är att deltagarna ska utveckla andliga förmågor. Detta kan vara missriktat och rentav farligt. Nyandligheten är en bransch med många lycksökare. Mycket handlar om att tjäna pengar. Att utbudet är så spretigt, till exempel i boklådor som säljer sådan här litteratur, är ett tecken på detta, menar en respondent.

New age eller den nya andligheten var redan från början en motrörelse (Wikström, 1998). Denna attityd tycks leva kvar i synen på auktoriteter bland annat. Vitz (1977) skriver:

The proponents of New Age spirituality commonly present their position as a radically new worldview. In particular, they reject old cultural paradigms based upon science, secular philosophy, and traditional religion; these are all seen to have "failed"... The proponents of New Age believe that they have been empowered to initiate a "millennium of light" that will redeem society from its obvious present ills (Vitz, 1977, Kindle location 2010).

Tro och vetande.

Traditionell religiositet eller tro skiljer sig från det nyandliga engagemanget på avgörande vis. Att tro förknippas med att personen inte ifrågasätter, inte funderar själv, utan bara accepterar vad auktoriteter säger, till skillnad emot intresserade av den nya andligheten som behöver logiska resonemang för att kunna acceptera ett påstående. Vad som kan få någon att bli troende är bristande trygghet eller att den inre strukturen inte är så stark. Även om också religionen undervisar om vissa övernaturliga ting, så nöjer sig den religiöse ofta med dessa och betraktar annat, till exempel somligt som nyandligheten står för, som konstigt eller osannolikt. Detta eftersom det inte står om det i bibeln. Att vara så trogen ett begränsat tankesystem kan ha ett pris för den troende, som löper risken att bli en kluven människa. Framtiden kan komma att föra med sig nya upptäckter som de religiösa då kommer att få svårt att integrera i sitt trossystem. Svårast blir för det för de mest fanatiska som till och med förnekar evolutionen och exempelvis tror att dinosaurierna vandrade omkring här på jorden för några tusen år sedan, menar en respondent. Den nya andligheten däremot går förnuftsmässigt att förstå. Istället för att bara acceptera vissa dogmer så är det möjligt att själv undersöka vad de nyandliga författarna och lärarna hävdar är sant:

Man är religiös och går i kyrkan och ber till Gud, och hela det här köret, och är med i kören och ja allt vad de nu gör i kyrkan. Man lever ju i sin lilla värld, och man tror på Gud, man tror på Jesus, man tror på det som står i bibeln. Men tro, då TROR man ju bara. Martinus till exempel, han VET. Så där har man en skillnad [...] Men jag tycker också att jag vet då, för jag litar på det Martinus skriver. Och allt jag har läst och allt jag har gjort och allt jag har upplevt, tyder ju mer på att Martinus har

rätt än vad man har i kyrkan, med synd och sånt. Så att jag tycker ju att jag vet. Jag tror inte så, nä

Eftersom det är sådant som går att få bekräftad kan individen inte heller tvivla på denna världsbild. Via studier av nyandlig litteratur går det att få en upplevelse av koherens, att utsagorna faktiskt passar ihop. Detta saknas i den kristna teologin, som uppfattas ha många "lösa trådar". En intervjuperson beskriver en tredje position som varken är tro eller vetande:

Jag har liksom inte nån sån där TRO, såhär och såhär är det, och det här tror jag på till varje pris... Så att jag har egentligen ingenting att tvivla på [...] Hade jag fel, hade jag rätt. Jag är inte i ett sånt läge riktigt, utan jag betraktar det där och det finns, men det är inget sånt där livsnödvändigt... Det här tror jag på, hade jag rätt, hade jag fel. Utan det... Nej det FINNS liksom inte. Däremot så kan jag känna... Om du... Jag har inte liksom beroendeförhållande till det eller vad jag ska säga

Egna erfarenheter av det övernaturliga gör att individen kan hävda att hon eller han vet, oavsett vad andra kan tycka eller tänka om detta. Det är dock förstaeligt att andra kan betvivla eller vara skeptiska emot det individen på självupplevda grunder hävdar är sant, men detta behöver inte påverka den egna övertygelsen. En respondent berättar om nära-döden-upplevelser hon haft vid olika operationer hon genomgått. För henne har dessa bekräftat att det finns en tillvaro efter döden. Vissa läsupplevelser kan vara omtumlande. En intervjuperson berättar att han för många år sedan hittade en nyandlig bok i en affär, läste några sidor och därefter skrattade i en hel vecka. Det var som om en tyngd hade lyfts av hans axlar: "Det var bara första sidan va. Så det var som att sätta nyckeln i låset ungefär". Författaren är den som respondenten alltjämt, efter flera decennier, tycker ger den bästa beskrivningen av verkligheten. Att symptom som härör från trauman i tidigare inkarnationer kan fås att försvinna genom att de ursprungliga erfarenheterna återupplevs blir en bekräftelse på att individen faktiskt levtt förut.

Intervjupersonerna beskriver sig själva som sökande, skeptiska och fria. De är inte religiösa. Det finns former av nyandlighet som respondenterna inte önskar bli sammanblandade med och de presenterar goda skäl för detta. Benämningen "new age" uppskattas inte av någon. De nyandliga tankarna kan testas till skillnad mot mycket inom religionen. Ur en psykologisk synvinkel kan tilltron till förnuftet på ett område så svårfångat som det andliga behöva problematiseras. Kanske att betoningen av förståndet innebär en annan sorts slutenhet, i jämförelse med den troende som faktiskt erkänner att hon eller han just tror.

De upplysta.

Det är möjligt för en människa, om förutsättningarna är de rätta, att få djupa insikter om tillvaron på profetisk väg. Denna väg till kunskap, som inte går via studier, forskning eller experiment, liknas vid att personen blir "upplyst" eller får tillgång till "intuition". Det vetande som erhålls på detta vis är av en hög, ren och fullständig karaktär och dessa individer är självskrivna lärare på det andliga området eftersom de kan se och förstå sådant som är fördolt för de allra flesta. Vad dessa individer upplever är själva "tillvarons facit".

De förutsättningar som krävs för att bli upplyst har att göra med vissa erfarenheter som den personen gjort i tidigare liv. Det ligger i förlängningen av vars och ens utveckling att få uppleva detta tillstånd. Skillnaden mellan denna typ av förståelse och när någon är hänvisad till att spekulera eller forska är som att jämföra människans fattningsförmåga med djurets, eller som att istället för att bara kunna väga och mäta en boks egenskaper faktiskt kunna läsa i den. Redan idag finns det individer som är upplysta. Somliga är inkarnerade här på jorden, medan andra numera fått en permanent hemvist i en andlig tillvaro. Portalfigurerna inom de stora världsreligionerna: Buddha, Moses och i synnerhet Jesus omtalas på många ställen och med respekt. Gång på gång i materialet återkommer den bibliske Jesus som modellen för människans fullkomning: "Vi ska utvecklas till, typ, Jesus. När vi är i mål så är vi väl som han", säger en respondent. En sådan upplysthet har även en moralisk dimension. Personer med dessa gåvor är normalt mycket kärleksfulla. I förhållande till dem utgör anhängarna yngre själar. Relativt den stora majoriteten som ännu inte omfattar de nyandliga tankarna och värderingarna utgör de sistnämnda dock en förtrupp. Att människor i allmänhet är omedvetna om, ointresserad av eller rentav skeptiska till dessa perspektiv är naturligt sett till deras nuvarande andliga nivå.

Det går att peka på hur så gott som alla naturgivna eller samhälleliga hierarkier underkänns i intervjumaterialet. Dock med ett undantag och det är just dessa individer som respondenterna menar är fullkomliga människor. De som ligger före i den andliga utvecklingen tycks på sätt och vis representera den äldre generationen för respondenterna. Den nästan reservationslösa aktning som visas dessa individer har drag av det som brukar kallas idealisering. Genom att kunna erkänna och förstå dem upplever individen möjligen också att hon eller han får del av deras storhet. I gruppen av dessa höga andar har den bibliske Kristus en särställning. Denne beskrivs av informanterna som ett av kyrkan på många vis missförstått andligt och moraliskt geni.

Gud.

Respondenter bejakar att de tror på Gud. På frågan om denne är personlig eller opersonlig ges dock motsägelsefulla och tveksamma svar. Inte bara så att respondenterna har olika uppfattningar sinsemellan, utan frågan förefaller vara svår att redan ut även för var och en. En respondent liknar guden vid en arbetsledare eller lärare. "Om man nu säger att man går i mål och blir en ängel då till exempel, så tror jag ju att det är liksom ängelns chef på nåt vis, som hela tiden lär alla runt omkring sig om kärlek." Samme respondent fortsätter dock: "Men det är ju bara en kraft så att på nåt vis... Man säger ju att man har Gud inom sig... Han finns ju med liksom överallt så det är väl kanske ingen han, utan det är väl nån kraft som finns överallt."

Det finns en enighet om att Gud, vare sig denne är personlig eller opersonlig, har en väldig utsträckning. Själva tillvaron kan sägas vara denna gud. Allt ingår i detta system, allt och alla är delar av samma gudoms kropp. Universum är ett enda levande väsen, där den fysiska verkligheten utgör den fysiska sidan av Gud. Med sin själ eller sitt psyke är individen en del av denne gud. Denna större, ordnande instans i tillvaron benämns: "Universum", "Gudskraft", "En stark gudsenergi", "Ren kärlek", "En kärleksfull kraft", "Det stora livssystemet", "Någonting", "Kosmos", "Ett högre medvetande", "En energi", "Världsalltet" och "Ljus".

Gud är varken ond eller god: "Så det finns inte gott och ont, det finns ingen sådan dualitet, för gud är allt, även det onda så att säga. Så det är bara vi som ser på det onda som ont,

för den motsättningen finns inte i gud", säger en respondent. En personlig eller rentav föräldralik omsorg möter individen snarare via exempelvis skyddsänglar och osynliga vägledare. Planeten är en levande organism: Moder Jord. Även besökare från andra planeter håller ett vakande öga på oss, för dem befinner sig mänskligheten i sin tonårsperiod och vi är därför placerade i ett slags "karantän".

Granqvist (2014) har funnit skillnader i gudsbilden mellan troende och nyandligt intresserade. De förstnämnda har tillgång till en "trygg hamn" eller en förnimmelse av någon som är större och mer vis än dem själva att vända sig till, medan de senare förefaller sakna detta. Kanske kan man säga att den nyandlige guden tillmäts vissa allokativa och konstitutionella egenskaper, men i stort sett inga vertikala sådana? Att Gud inte tillerkänns personlighet eller makt i gängse mening kanske också medför en frihet för individen att leva ut vissa fantasier som den traditionella religionen brukat hämma. Arlebrand (1992) hävdar dock att det finns ett saknat objekt bakom det nyandliga sökandet. Detta sökande har urartat till "andlig materialism och konsumism. Utan kontakt med Gud tvingas människan hemfalla åt dyrkan av sig själv och sina personliga behov... Människan söker ytterst inte 'något', utan 'någon'" (s. 224f).

iv. Horisontella realiteter

Denna domän behandlar mellanmänskliga beroenden och band, såväl till kärlekspartners, syskon och vänner, bekanta och kollegor, som till grannar och folk i allmänhet. Skyldigheter och rättigheter i en vågrät dimension. Att förhandla och att dela med sig, liksom att kunna begära det man behöver. Ömsesidiga förväntningar. Att dra sitt strå till stacken. En fråga vi kan ställa till materialet är: Vad säger intervjupersonerna som kan hjälpa oss att förstå hur de förhåller sig till de horisontella realiteterna?

Teman och reflektioner som bedömts anknyta till denna domän har inordnats under följande rubriker: Ensamhet och gemenskap; Närhet; Tvillingsjälur och liknande; Fred, kärlek och tolerans, samt Världsricket.

Ensamhet och gemenskap.

Även om intervjupersonerna ger uttryck åt att de kan känna sig udda och vara rädda för att bli betraktade som "kufar" om omgivningen fick vetskap om deras världsåskådning, så verkar många också nöjda med denna relativa avskildhet. Viljan att engagera sig i en typisk grupp, församling eller sekt förefaller överlag vara svag. Att underordna sig en viss ledare lockar inte. Det är svaga individer som lockas av att vara med i en grupp. Om individen inte känner ett sådant behov kan gemenskapen i en församling eller liknande snarare upplevas som isolering. Att kunna besöka olika grupper ger en annan sorts frihet. Likasinnade träffar intervjupersonerna exempelvis på föredrag och kurser. En av respondenterna brukar åka på retreat. Dessa retreatare kan vara i såväl kristen som nyandlig regi. Människor känner sig tomma idag i brist på ett sådant större sammanhang som till exempel den nya andligheten erbjuder, menar en intervjuperson. Detta är tankar som andra kan uppleva som utmanande och rentav obehagliga, ungefär som att de inte gillar att "åka berg-och-dal-bana". Apropå något som nyligen stått att läsa om i tidningen, att många nya svenskar vill bli jordfästa i sitt gamla hemland när de dör, säger en av intervjupersonerna att dessa personer känner sig tomma och att det är därför de behöver tillhöra någonting.

Närhet.

Någon som individen av en eller annan orsak blir intresserad av eller känner stor sympati för kan vara ett återseende från en tidigare inkarnation. Flera berättelser handlar om blickens betydelse. Personer som återser varandra från ett annat liv kommer eventuellt inte att kunna känna igen varandra på utseendet, medan ögonen är desamma. Den som går i så kallad regressionsterapi kan uppmanas, när hon eller han under en session återvänder till ett tidigare liv och där träffar på någon: Möt inte blicken. Att mötas öga mot öga kan ge en stark visshet om att det inte är första gången du träffat den personen:

Det är skillnad när du tittar i levande livet i ögonen, än när du tittar på foto va. Jag hade ju sett honom på foto. Och jag bara sa... Du, Sune, alltså jag tycker jag känner... För han är inne på det här också... Det känns som att vi har känt varandra förut, sa jag. Ja, sa han. Så bara... ja /skratt/ Skitkul. Och sen var det bara så.

I materialet förkommer många berättelser om absoluta igenkännanden. Denna reservationslösa öppenhet är också något som idealiseras. Hur går det att förstå detta psykologiskt? Kanske som en svårighet att utvärdera ovisshet och att en lösning då erbjuder sig att helt enkelt hoppa över inledningsskedet. Istället för att behöva lära känna den andre först så uppfattas den andre som ett återseende från en tidigare existens. Detta liknar vad Farias och Lalljee (2006, refererat i Farias & Granqvist, 2007, s. 126) påvisat i sitt experiment där testpersonen hade att ta ställning till en påhittad historia, om en person denne träffat till exempel i affären som kändes mycket bekant, och vad detta då kunde bero på. Kanske att detta kan liknas vid ett symbiotiskt hopp.

Förmodligen är det möjligt att exempelvis utifrån anknytningsteori få idéer om vad en sådan reservationslös öppenhet har sin grund i, men eventuellt går detta även att förstå utifrån själva det nyandliga tankesystemet. Att världsåskådningen faktiskt sanktionerar detta slags tolkningar och på så vis erbjuder stigar att ta sig fram till den andre som är mindre mödosamma. Vad gäller ögonens betydelse går det att associera till ”moderns blick”, det vill säga en erfarenhet med rötterna långt tillbaka i individens liv.

Tvillingsjälur och liknande.

En ”tvillingsjäl” eller ”bästis” är en person som individen träffar gång på gång över långa tidsrymder, kanske i all evighet. Dessa relationer kännetecknas av en stark intensitet och en känsla av samhörighet, även om de inte alltid är friktionsfria. ”Den mörka sidan blir så mörk med tvillingsjälen, och den ljusa sidan blir så ljus.” När de är behagliga kan de beskrivas som en ”komma-hem-kärlek”. Så kallat medberoende kan förklaras på detta vis, nämligen att det är någon som personen är nära förbunden med sedan flera liv tillbaka. John Lennon och Yoko Ono är ett exempel på denna typ av relation.

Men sen är det svårt med sån tvillingsjäl-relation, så man säga, det är svårt. Alltså man är... Om det är svårt nog med en vanlig relation. Men tänk om man har mönster från trettio liv tillsammans, vad mycket mönster

En platonisk, aldrig förverkligad kärleksrelation på distans med någon kan också ha denna grund. Personerna känner till varandra, men omständigheterna gör att de inte kan vara tillsammans i detta livet. Dock finns det en stark samhörighetskänsla. De gånger du inte är inkarnerad samtidigt som denna person som du står särskilt nära, kan den andre

fungera som skyddsängel eller ni kan stå i telepatisk kontakt på något vis. Denna slags relation påverkar vardagen, men kan vara svår att kommunicera om eller få förståelse från andra för. En respondent som hade en besvärlig uppväxt säger att hon känner sig lyckligt lottad att hon redan i unga år varit öppen för annorlunda relationer. Som barn hade hon lekkamrater som ingen annan kunde se: ”Det vart ju dom här små människorna då. I skogen eller i trädgården.”

Det är möjligt att på telepatisk väg berikas av när någon annan gör framsteg i sin personliga eller andliga utveckling. En av respondenterna beskriver hur hon en dag känt en stor lättnad eller befrielse. När hon en tid senare talade med sin mor förstod hon att denna upplevelse varit relaterad till något modern gått igenom vid samma tidpunkt. En sådan telepatisk påverkan kan också vara plågsam. Att en närstående mår dåligt eller på något vis är i obalans kan uppfattas och påverka även på avstånd. Det vi tänker och känner stannar inte på insidan utan kommer att få en effekt på världen utanför. Detta medför ett stort ansvar:

Alla tankar man tänker, alla ord man säger och alla handlingar man gör, ALLT det är energi som liksom rör sig runt i världsalltet. Och väldigt mycket negativa tankar och onda tankar, precis som onda handlingar, dom GÖR skada.

Med föreställningen om att allt och alla är förbundna och att även individens tankar och stämningar får en påverkan på omgivningen, också på distans, så uppstår frågan vad som händer med individens inre rum (Jemstedt, 1993). Är en privat eller hemlig sfär över huvud taget möjlig? Vilka konsekvenser kan detta annars tänkas ha för synen på identitet, relationer, närhet och distans? Main (1991; refererat i Farias & Granqvist, 2007) skriver att forskning på 6-åringar med ambivalent anknytning visat att dessa haft svårt att förstå ”privacy of thought” vilket kan kopplas till att den nyandliga världsbilden för dessa individer i vuxen ålder eventuellt då kan kännas välbekant.

Även här går det dock att spekulera kring en alternativ orsak som snarare har att göra med en påverkan av eller en tillvänjning till själva tankesystemet. En värld med gränser är sannolikt mer mödosam att leva i än en gränslös värld, vilket eventuellt räcker som orsak för att den nyandliga världsåskådningen ska uppfattas som ett lockande alternativ.

Fred, kärlek och tolerans.

Intervjupersonerna är inte intresserade av att försöka tvinga på andra sina tankar. De eftersträvar istället att med sina idéer och handlingar kunna bidra till en fredligare och mer human värld. Denna mer återhållsamma inställning ställs i kontrast till hur de religiösa brukat försöka vinna anhängare med korståg och krav om omvändelse. Intervjupersonerna delar en övertygelse om att människor, när de är mogna för detta, själva kommer att vilja skaffa sig denna kunskap. Den nya andligheten erbjuder visserligen svar på de stora frågorna, men det är inget som går att övertyga människor om i förtid. Toleransen för andra uppfattningar är central och det ska stå människor fritt att tro vad de vill. Det ideala sättet att vara anges med hänvisning till kristendomens gyllene regel, det vill säga att du bör behandla andra som du själv önskar bli behandlad. Att ha en pacifistisk inställning är naturligt. Framsteg och förändring ska inte uppnås via agitation eller revolution: ”Det är bättre att vara för fred än emot krig.” Det kan dock finnas tillfällen när du behöver stå upp för dig själv och agera på ett mer bestämt vis. Det kan då

handla om att avsluta en kärleksrelation som inte längre upplevs som givande eller att helt enkelt kräva att få ett bättre rum på hotell.

Många gånger i intervjuerna refereras det till kärleken. Detta är ett stort och centralt begrepp för intervjupersonerna. I gruppen finns såväl de som lever i parrelation som de som är singlar. Oftast syftar dock ordet på en djup och ren sympati för människor och djur generellt, inte på samhörighet med en viss grupp eller gemenskapen med en partner. Om något kan sägas vara målet med utvecklingen så är det att få en medkänsla med allt levande. Kärleksförmågan byggs upp under många liv och via erfarenheter av olika slag. Flera respondenter vittnar om hur de kan leva sig in i situationer, och känna medkänsla med personer som upplever något svårt, fastän respondenterna själva bevisligen inte varit i närheten av att uppleva något liknande i detta livet. Detta ses som en bekräftelse på att individen har med sig ett sådant erfarenhetsmaterial från tidigare liv hon levt.

Intervjupersonerna har ett respektfullt förhållande till djuren. Djuren ses i vissa avseenden såsom jämbördiga med människan. ”Människans storhet är inte så stor”, säger en respondent. En av intervjupersonerna berättar att hon vid ett tillfälle konsulterat en djurkommunikatör för att få veta varför hennes hund var så ängslig. Kommunikatören hade då varit själv med hunden en stund och kunde sedan återge hur denna uppfattade livet. I framtiden kommer alla människor att äta vegetariskt. ”Så att vi kommer inte att komma i mål förrän alla har blivit vegetarianer också. För så länge vi dödar våra kompisar så... Så länge det finns slakthus kommer det finnas krig”, säger en respondent: ”Vi odlar djur”.

I dagligt tal heter det att kärlek och hat ligger nära varandra, men intrycket av materialet är att det inte är något som respondenterna skulle hålla med om. Detta ger en vink om den speciella definition av ordet ”kärlek” som omfattas. Ambitionen att kunna hysa en sympati för allt och alla är förvisso berömvärd, men torde gå att problematisera utifrån en psykologisk synvinkel. Freud (1929/2008) – och då kan vi förmoda att den sympati denne hade i tankarna trots allt var begränsad till medmänniskorna – beskriver en sådan ambition som inflation:

Budet ”Älska din nästa såsom dig själv” är det starkaste avvärjandet av den mänskliga aggressionen och ett utmärkt exempel på det kulturella överjagets psykiologiska förfarande. Budet är omöjligt att efterkomma; en så storartad kärleksinflation kan endast nedsätta kärlekens värde, inte undanröja nöden (Freud, 1929/2008, s. 469).

Temat vegetarianism och djurrätt förtjänar extra uppmärksamhet. Mot bakgrund av de många rapporter om djurproduktionens avigsidor som förekommer i media är respondenternas uppfattning förståelig. Ur ett psykologiskt perspektiv går det dock att problematisera de mest radikala djuretiska resonemangen. Att djuren skulle vara ”lika mycket värda som människor” kan förstås också som en överidentifikation vars grund skulle kunna vara den egna upplevda hjälplösheten (Freud, 1927/2008, s. 390) vilken projiceras ut på de värnlösa djuren och då kanske till priset av en befast eller ökad alienation i förhållande till omvärlden eller den egna arten.

Världsriket.

Livet på jorden har genomgått olika faser. Sedan industrialismens inträde har utvecklingen accelererat och detta fortskrider. Det kan beskrivas som att energinivån ska höjas och tiden kommer att börja att gå fortare. Tendenser som ska övervinnas är sådant som ägandebegär, självhävdelse, egoism och nationalism. Världen kommer att bli ett paradiset i en inte alltför avlägsen framtid. Då delar alla människor samma syn på livet, det finns inga krig och inte heller några problem med energiförsörjningen. En kritisk gräns har redan passerats och det finns inte längre någon anledning till oro. Ett växande intresse för nyandliga tankar tyder på att det går i rätt riktning: ”Ja vi blir mer och mer mänskliga, och det blir mer och mer kärlek som faktiskt kommer fram. Och vi funderar mer på livet. Det är ju jättemycket så här new age, och allt vad det nu är, många som är intresserade av såna här saker.” Mänsklighetens historia ses i en etisk eller moralisk kontext. De gängse religionerna har hitintills spelat en avgörande roll för detta:

För tusentals år sen så var vi ju barbarer. Vi mördade varandra, och det var liksom... Ja vad hade vi? Vi hade vikingar och ja det var ju rätt liksom, och hämnades gjorde man på släkter och dödade hej vilt. Det var ju riktigt barbariskt. Och då kom ju då Gamla testamentet. Och sen så började ju människor faktiskt att skärpa till sig och bli lite humanare. Och då kom det Nya testamentet, för då var man öppen för lite mer kärlek och såna här saker.

Människorna i Norden är föregångare. Att de nordiska länderna inte är direkt inblandade i krig är ett tecken på detta. I detta hörn av världen finns överlag en större human förmåga eller mognad. Denna mognad yttrar sig till exempel som att vi tycker att det är svårt att slakta djur, något som människor från vissa andra kulturer kan göra utan att reflektera närmare över detta. Även ett intresse för sport tyder på att den krigiska mentaliteten har börjat mattas av i vår del av världen.

Visionen om en paradisisk framtid lever alltså. En uppdriven individualism eller rentav elitism konkurrerar dock med detta mål och det tycks inte riktigt finnas någon strategi för hur mänskligheten tillsammans ska lyckas ta sig fram dit. ”Man tillhör en spjutspets i samhället, en grupp människor med högre kunskap, större insikt, som har kommit längre i sin andliga utveckling” (Hammer, 2004, s. 333). Inte så mycket i intervjuerna handlar om hur individen ska kunna bidra till att förverkliga detta framtida mål, genom att jobba politiskt, organisera sig eller liknande. Utöver ett generellt underkännande av etablissemangen och en hierarkisk syn på nationer och folk så saknas i stort sett en strukturell analys. Byggandet av det nya världsriket verkar inte handla om planering eller samarbete i första hand, utan mer om hur alla var för sig behöver komplettera sin karma och så möts man längre fram. Det är samhörighet som en vision, men inte så mycket i praktiken. Detta torde vara vad Farias et al. (2005) sammanfattat som ”holistisk individualism”.

v. Kapacitativa realiteter

Denna domän handlar om hur personen hanterar sina relativa styrkor och förmågor, såväl som sina begränsningar, sin otillräcklighet och sin svaghet. Detta som kan vara såväl något medfött som förvärvat. Att inte vara lika privilegierad, smart eller stark som vissa, men dock kanske mer än andra. En fråga vi kan ställa till materialet är: Vad säger

intervjupersonerna som kan hjälpa oss att förstå hur de förhåller sig till de kapacitativa realiteterna?

Teman och reflektioner som bedömts anknyta till denna domän har inordnats under följande rubriker: Livet är en skola, samt Mående och hälsa.

Livet är en skola.

Det finns lagar på områden där vi normalt inte tänker oss att det finns några. Vi är bekanta med de fysiska och biologiska lagarna, men inte sådana lagar som garanterar en övergripande rättvisa och liknande. Samhället har ett juridiskt system för sådant, men liknande lagar existerar även i tillvaron i stort. Allt som människan gör får konsekvenser. Ibland är det bara så komplext att vi inte förstår eller ser dessa samband. Karmalagen finns omtalad i bibeln som ”lagen om sådd och skörd”. Dock har uttalanden om reinkarnation redigerats bort ur bibeln, vilket gör det svårt att förstå vad som egentligen menas. Det finns människor som till synes sår och sår, utan att få något tillbaka, eller skördar mycket elände utan att det går att se någon orsak till detta. Såväl karma- som reinkarnationstanken behövs för att förklara sådant: ”Det du sår det får du skörda. Om du inte gör det i det här livet så vad heter det så blir det ju i nästa liv.”

Individen planerar eller åtminstone godkänner själv hur livet kommer att gestalta sig, vilka erfarenheter hon eller han ska få göra. På tröskeln till en ny inkarnation är individen fullt införstådd med vad livet kommer att innebära. I denna fas har individen stöd av sympatiska, andliga väsen vilka liknas vid ett ”himmelskt råd”. Dessa kan rekommendera och motivera individen att ta itu med vissa saker. Ibland går det att välja mellan att få ett hårdare eller lättare liv, men individen föredrar kanske ändå ett liv med större svårigheter. Hon gör då detta för att försöka åtgärda ”ett mönster” som präglat tidigare inkarnationer. Det är alltså inte bara så att varje person får uppleva just det hon eller han behöver få erfara, utan vi väljer det själva:

Som många säger, å vad livet är svårt. Men du väljer det själv egentligen. Det finns svart och vitt, och det finns möjligheter, egentligen, bara det att du kan inte se det just nu för att du stirrar blint på problemet [...] Som många säger att, ja, jag har levt i fattigdom och misär, och jag hittar fel partner jämt och ständigt, och ekonomi och allt det här. Men det väljer du, även styr du det här. Så du har en möjlighet innan du kommer, att hamna hos en familj som passar dig just nu

Livet är ”en skola”, med läroplaner, läxor och bakläxor. Lidandet är själva motorn i vår utveckling. De egna erfarenheterna ger på sikt en förmåga till inlevelse med andra som har det svårt på samma område. Människan ska avveckla sitt ”ego”. Detta ego kan sägas motsvara ”djävulen” i den kristna läran, menar en intervjuperson. Det är detta ego som får människan att göra dåliga saker. Synsättet att någon kan vara offer, medan en annan är förövare, är missvisande. Vi lider alla av en brist på erfarenhet som länkar oss samman:

Den här synen som vi har i samhället, att det finns en förövare och ett offer, den är också felaktig. För båda lider lika mycket. Och det är väldigt provocerande, alltså i det, för här finns det ju för i det här samhället vill ju alla ha syndabockar och alla vill tycka synd om offret och sådär. Och det skulle ju vara väldigt svårt att säga till ett våldtäktsoffer till exempel, men jag är övertygad om att det är så.

En av intervjupersonerna berättar om ett reinkarnationsminne där en man utsatt henne för svåra övergrepp. I det här livet har hon återsett denna person och det har varit en komplicerad relation. Dock vill hon invända emot att hon skulle ha varit ett offer i det förflutna: "Och så möter jag den här killen i det här livet, och det var HAN liksom. Undrar på att det blev galet. [Jag: Han som utsatte dig för] Han utsatte mig inte. Vi utsatte varann." En respondent som haft en svår uppväxt säger att hon hade valt det själv, så det var okej. Även medfödda handikapp och begränsningar får på detta vis en förklaring:

Det är ju många som säger det att man liksom bestämmer själv då... Nu kör jag ett varv då med nån viss, nåt man ska jobba med... Och som till exempel dom här som föds och är rullstolsburna till exempel, att dom då liksom har bestämt, att nu ska jag ta den matchen, för då kommer dom ju genom nästa liv som helt nya människor... Men det är ju en rätt tuff match då

Vi är själva helt och fullt ansvariga för vårt öde. Frågan hur det kan finnas en allsmäktig gud när det är så mycket elände i världen, det så kallade teodicéproblemet, är felställd. "Utifrån mitt synsätt, om jag får uttrycka mig så förmätet, så finns det... så finns det ingen ondska i att det sker tillsynes... till synes dåliga eller onda saker. Utan det finns en orsak till att det onda sker", säger en respondent. Flera av respondenterna påpekar att detta är resonemang som de inte delar med vem som helst då det kan uppfattas som cyniskt:

Ett stående problem är till exempel dom här utrotningslägren under tredje riket, andra världskriget. Judar, zigenare och homosexuella förföljdes och gasades ihjäl och sådär. Finns det NÅN rättvisa i världen skulle inte det ske va, tycker man ju. Det är det här teodicéproblemet. Men om reinkarnation är verkligheten, då kan man ju tänka sig att det finns en rimlig förklaring. Men det är väldigt känsligt alltså. Jag pratar aldrig om det med andra människor som inte är inne på dom här tankegångarna. För att då rasar dom flesta ut i vredesmod... bah, bah, bah... Så det ska man nog undvika. Men som förklaring på teodiceproblemet, så duger det mycket väl. Jag kan inte hitta nån bättre i alla fall

Flera intervjupersoner refererar till den kristna föreställningen om Jesu ställföreträdande lidande på korset. Detta omnämns som "kristendomens största villfarelse". Föreställningen bygger på en bild av Gud som primitiv och hämnande, menar en respondent, eftersom en förståelse för sådant som karma och reinkarnation saknas:

Är Gud så jävla primitiv, så att han måste bli dödad [...] Gud som ett primitivt och hämnande väsen. Ska det finnas nån jävla rättvisa i universum så måste det förhålla sig som med karma... och om karma ska kunna fungera så måste det finnas reinkarnation också

Det är först när vi har lärt oss och tagit konsekvenserna av ett felaktigt handlingsätt och avstår från att upprepa detta som vi kan få uppleva något som påminner om syndernas förlåtelse eller nåd: "Det är den enda nåd som överhuvudtaget finns, det är när vi genom utveckling har kommit så långt att vi inte längre förmår göra om samma handling som utlöste den där karman. Då är vi beskyddade. DET är den verkliga nåden."

I materialet finns en spänning mellan stränghet och skörhet. Där finns vad som kan uppfattas som en mycket asketisk eller sträng regim: Individens har ett "ego" som ska

drivas ut. Livet är en skola med ”bakläxor”. Bibelspråket ”som du sår ska du också skörda” är centralt. Kyrkans erbjudande om nåd eller syndernas förlåtelse avvisas. Samtidigt ger inte respondenterna intryck av att vara några särskilt cyniska eller okänsliga personer. Beskrivningar av lidandets nödvändighet förekommer vid sidan av ingående beskrivningar av kärlekens och medlidandets betydelse. Också här förefaller det som att ytterligheterna möts.

Det är vidare intressant att reflektera kring hur new age, nyandlighet och liknande ofta beskrivs som osammanhängande eller flummiga världsåskådningar. Många av tankegångarna i materialet har snarast ett påfallande rationellt drag. Livet fungerar med millimeterrättvisa efter klara och tydliga principer. Freud (1927/2008) hävdade att det inte fanns någon instans över förnuftet. Religionen såg han som en neuros eller vanföreställning på gruppnivå som vidmakthölls genom att ”förringa livets värde och förvränga bilden av den reella världen, vilket förutsätter att intelligensen trycks ned med skrämselfmetoder” (Freud, 1929/2008, s. 421). Personerna i den här studien verkar dock inte försöka trycka ned sin intelligens. De hyser stor tilltro till den vetenskapliga metoden och betraktar rentav den egna världsåskådningen som ”andlig vetenskap”. Kanske att detta är något försåtligt med nyandligheten. Det går inte att utesluta att just tankesystemets inre koherens – visserligen byggt på ganska enkla premisser: allt och alla hänger samman och alla bär ansvaret för sitt eget öde, som exempel – kan vara en av de faktorer som svarar för att ett faktiskt lidande inte upplevs eller erkänns och rentav skulle kunna bli större (Granqvist, 2004).

Mående och hälsa.

Att individen mår dåligt eller känner sig olustig kan förklaras med ”låga energier” i miljön eller att hon på telepatisk väg fångar upp någon annans mentala tillstånd. Psykisk ohälsa beskrivs med uttryck som ”lås”, ”programmeringar”, ”mönster”, ”cellminnen” vilka kan åtgärdas med någon typ av healing eller teknik. En av respondenterna får behandlingar med ”plejadhealing”. Terapeuten kombinerar denna metod med att såväl ställa klientens horoskop som att ge hemövningar:

Men då, när man har hittat den här problematiken, så kan man med hjälp av den här healingen, gå in och ta bort den programmeringen... Som till exempel att det kan sitta en programmering om att man är värdelös, för att man fått höra det från sina föräldrar hela livet. Då tar man bort den programmeringen, och sen går man in och, ja, vad det nu behövs göras... om man behöver reparera cellminnen, eller så... Men det som hon gör också är att hon kombinerar det med KBT

Individen förstår sig själv, sina styrkor och svagheter, utifrån sina erfarenheter i tidigare liv. Antingen konkret, med hjälp av exempelvis reinkarnationsterapi eller via spontana hågkomster eller aningar, eller som en teoretisk övertygelse. En intervjuperson gick under en period i hypnos för att kunna minnas tidigare liv. Hon beskriver hur sådant kan vara hjälpsamt för de ”lås” som individen har på sig: ”För det är ju då intressant. För jag tror såhär, att de flesta människor skulle behöva det, för att lätta upp dom här LÅSEN som hänger på människan.” Tankens kraft anses vara stor. Psykologen Carl Gustav Jung beskrivs som någon vilken lyckades att ta psykologin ett steg längre: ”Jung var ju inne på att det fanns något mer, han var ju lite såhär... Men andra pratade bara om det omedvetna. Men att därifrån koppla det till nånting större”, säger en respondent.

Trauman och svåra upplevelser i tidigare liv kan ge symptom och problem i det nuvarande livet. En person som inte tycker om vatten eller höga höjder kan i ett tidigare liv ha drunknat eller dött efter att ha fallit från en hög höjd. När personen kommer till insikt om det ursprungliga traumat minskar besvären eller kan i vissa fall försvinna helt. En intervjuperson berättar att hon tidigare brukat känna kraftigt obehag när hon skulle få en spruta eller då sjukvårdspersonal behövt sätta en nål för att kunna ge henne dropp. Under en session med ett medium fick intervjupersonen upp bilder av hur hon i ett tidigare liv varit utsatt för olika medicinska experiment. Från den dagen minskade hennes besvär på detta område.

En respondent berättar att hon växte upp under en period när det var modernt med polojumprar. Hon plågades dock av att bära dessa plagg eftersom det kändes som att hon skulle kvävas. Under hypnos fick respondenten återuppleva hur hon blivit halshuggen i ett tidigare liv. Efter denna behandling försvann besvären. En annan respondent berättar att hennes starka önskan om att få syssla med sådant som känts meningsfullt fått en förklaring via ett samtal med ett medium. Denne hade kunnat berätta för respondenten att hon i ett tidigare liv befunnit sig i en skyttegrav och i samma stund som respondenten förtvivlat över att allt kändes så meningslöst hade hon blivit skjuten. Denna känsla hade därefter funnits med henne. En tredje intervjuperson berättar att de ryggsmärtor hon lidit av fick en förklaring genom att hon återupplevde det ursprungliga traumat. I ett tidigare liv hade hon blivit påkörd av en droska på gatan. Denna hågkomst gjorde att detta trauma kunde lösa upp sig, något som hade varit svårt att uppnå på annat sätt, menar hon.

Personliga besvär kan förstås alltför bokstavligt, utifrån en tänkt kausalitet med orsaker i tidigare liv. Reinkarnationsterapeuter tenderar att bortse från att det kan finnas en symbolisk dimension i vad deras klienter berättar, säger en av respondenterna. Om jag är rädd för vatten behöver det inte betyda att jag drunknat i ett tidigare liv. Det kan istället ha en symbolisk innebörd, att det snarare säger något om hur jag upplever mitt liv just nu, att jag kanske håller på att ”drunkna mentalt i min situation, av alla krav”. Även om individen bara inbillar sig att det är ett tidigare liv som hon upplever, men att hon på så vis lyckas bli kvitt något problem, så kan det dock vara något bra med det, påpekar en respondent.

Respondenterna beskriver också hur ett intresse för new age eller nyandlighet kan vara förenat med vissa risker. Dessa är delvis desamma som respondenterna anger för den traditionella religiositeten, exempelvis stagnation och inskränkthet, men den nyare andligheten är också förknippad med specifika faror. Särskilt med övningar som syftar till att aktivera den så kallade "kundalinienergin" finns det risker. Besvär med denna speciella energi är i sin tur kopplat till de centra i människokroppen som kallas ”chakras”. Problem med kundalinienergin kan exempelvis yttra sig som en brännande förnimmelse ovanpå huvudet, i ”kronchakrat” på personen, om det vill sig illa. I svårare fall kan det då uppstå så kallad ”spiritual emergency”, vars symptom liknar psykos, men inte är samma sak.

Att plötsligt få upp aningar om eller bilder från tidigare liv kan göra att individen tappar fotfästet. En av respondenterna berättar hur hon då började att ifrågasätta sitt förstånd och tänkte att hon eventuellt blivit psykotisk. Men eftersom hon i övrigt mår bra kom hon till slutsatsen att det måste vara något annat som låg bakom. Det finns i datamaterialet berättelser om att ha en förhöjd känslighet som kan vara besvärlig. Sådant kan göra det

nödvärdigt att vara extra aktsam med vilka miljöer individen besöker. Ibland kan individen må dåligt på grund av sin tvillingsjäl:

Men så är det också... som jag inte förstod först alls... att det nån sån där telepatisk grej. Jag tänkte, okej, han är lite störd. Jag får liksom såna här resonanser, eller vad fan det heter, va, det klingar an lite såhär... Han avlastar sig lite på mig. Men, nej, det är inte bara det, utan det är... [...] Ja alltså... man känner varann. Det är också... Sen, alltså jag läste ju lite sen, och förstod jaha det här existerar. Med den personen, om den finns... även om man inte har träffat den, tror jag, jag vet inte... Men speciellt om man har träffat den, eller lever med den, så har du en ja telepatisk kontakt. Att man kan, om man skärper sig, kan vissa läsa varandras tankar och sådär. Men att man får samma symptom och så, smärtor... ångest till exempel

Kritiken mot hur psykologer och terapeuter idag arbetar går framför allt ut på att deras modell över människans utveckling är begränsad. De jobbar för smalt och har en alltför mekanistisk syn. Barndomens erfarenheter räcker sällan till för att förklara de problem klienten har. Vissa pusselbitar kan härröra från detta livet, men inte alla. Terapeuten kan vända och vrida på sådant hur mycket som helst men det kommer ändå att saknas väsentliga bitar. För att förstå varför en viss person drabbas av exempelvis psykos eller schizofreni behöver många olika nivåer vägas in. Att individen vuxit upp med störda föräldrar räcker tydligen inte eftersom en del barn blir sjuka medan andra inte blir det fastän dessa till synes haft en likartad uppväxt. Inte heller teorier om hur somliga föds med en större skörhet räcker till, för varför föds då vissa med en större skörhet? Detta kan dagens psykologi inte förklara, påpekar en respondent.

Terapeuten skickar sin klient till prästen om patienten tar upp andliga problem, medan prästen skickar denne tillbaka till terapeuten, eftersom ingen av yrkesgrupperna egentligen förstår sig på sådant. Det finns dock stora möjligheter att på egen hand reda ut sina problem. Metoder som nämns är ”affirmationer”, det vill säga en personligt utformad mening med ett stödande innehåll, som individen kan upprepa för sig själv. "HoloSync" är namnet på en metod för personlig utveckling som går ut på att individen lyssnar i hörlurar på ljudfiler med ett speciellt komponerat innehåll. Att lyssna på dessa ljudfiler i en viss ordning medför att nya nervbanor bildas.

Carl Gustav Jungs psykologiska teorier lyfts fram av flera respondenter såsom lovande. Denne hade en förståelse för människans djupare skikt som gick bortom vad den vanliga psykologin, till exempel Sigmund Freud med flera, har omfattat. Men frågan är om detta är en korrekt beskrivning. I materialet presenteras åtskilliga resonemang där utifrån ett psykodynamiskt perspektiv det verkar som att respondenterna faktiskt bortser från djupare skikt i människan. Många beskrivningar av orsakerna bakom dåligt mående förefaller snarare pre-psykoanalytiska. Det är kausala samband där inget förvandlande eller symboliserande led erkänns.

Freud (1996a) menade att han med sin psykoanalys åsamkat människan en tredje kränkning. Kopernikus hade varit först, då denne hävdade att jorden inte var centrum av universum. Darwin följde upp med att påstå att människan inte var unik, men en produkt av evolutionen och släkt med aporna. Freud med sin teori om omedvetna skikt hävdade att människan inte ens var herre i sitt eget hus. Hans idéer har därefter påverkat hur vi tänker om oss själva, om våra drivkrafter och symptom. Dock är det ett perspektiv på människan som långt ifrån alltid faller sig naturligt. Vi lever alltjämt i en värld där yttre

orsaker ibland i alltför hög utsträckning ges ansvaret för våra inre tillstånd. Skillnaden jämfört med den nyandliga världsåskådningen förefaller dock vara att där formaliseras detta motstånd med till synes goda argument. Kanske går det rentav att hävda att en helt förståelig motvilja mot att stundtals vara i händerna på en ologisk eller orimlig sida av sig själv armeras med hjälp av förståndet.

Intresset för omedvetna eller ”barnsliga” skikt i människan förefaller överlag inte vara så stort hos respondenterna. Fokus är snarare på att stödja, stärka eller reparera. Kanske att detta beror på att intervjupersonerna förlägger det gåtfulla till ”utsidan”. Medan omvärlden uppfattas som vidsträckt och förtrollad så ses människan som förhållandevis enkel och begriplig.

vi. Deklinativa realiteter

Denna domän handlar om åldrande eller avtagande. Hur hantera livets gång, ens eget och närståendes tilldelade mått av tid, kraft, ungdom och hälsa och förändringar på grund av sådant. En fråga vi kan ställa till materialet är: Vad säger intervjupersonerna som kan hjälpa oss att förstå hur de förhåller sig till de deklinativa realiteterna?

Temat och reflektioner som bedömts anknyta till denna domän har inordnats under följande rubriker: Ålder; Reinkarnation; Ondska, samt En optimistisk livssyn.

Ålder.

Åldrande är något som förknippas med själens tillväxt och förkovran. Det finns äldre och yngre själar och att vara äldre i det avseendet är odelat positivt. Ett barn kan andligt sett vara mer avancerat än såväl sina föräldrar som sina äldre släktingar: ”en gammal själ”. Djupast sett har ingen någon ålder, förutom denna andliga ålder.

Reinkarnation.

Reinkarnation handlar om att människan kommer tillbaka till den fysiska världen gång på gång. Denna tanke är känd bland annat från hinduismen. Till skillnad mot vissa andra modeller för återfödelse så är den nyandliga reinkarnationsläran progressiv och garanterar individen oavbruten utveckling. Denna lära uppfattas som mer sofistikerad eller konsekvent jämförd med andra varianter vilka beskrivs som ”hoppteorier”. Människan har en gång varit djur, men det är inte möjligt för henne att nu återfödas i en djurkropp: ”Nej, det finns ju dom buddhistiska, och i synnerhet de hinduistiska, de inkarnerar lite hur som helst. Du blir en myra eller ett grässtrå eller ett träd eller vad fan som helst.”

Individen återföds i en ny mänsklig kropp och kommer då att ha med sig alla de egenskaper och talanger som hon uppnått i sina föregående liv. Det nya livet kommer att färgas av det gamla. Hur lång tid som går mellan inkarnationerna har respondenterna olika bud på, från några få till flera hundra år. Likaså om individen växlar kön mellan livet, behåller samma kön eller om detta kan variera. Kanske att individen återföds i annan kultur eller i ett annat land. De bestämmande faktorerna bakom sådant är vilken nivå av humanitet eller förfining som individen hunnit uppnå i sitt tidigare liv, vad hon har kvar att lära, samt vilken omgivning eller vilket öde som bäst kan tillgodose detta. Individen ska under loppet av många inkarnationer hinna skaffa sig ett komplett erfarenhetsmaterial. Detta kan liknas vid ”en tårta” som på sikt behöver ätas upp. Inför

en ny inkarnation kan individen besluta sig för en viss bit, för att sedan ha just denna erfarenhetsmängd avklarad.

Nyandligheten står inte i motsättning till den gängse evolutionsläran. Denna stämmer i princip. Vad som undgår forskarna är att det är samma individer som föds gång på gång, som gör erfarenheter och utvecklas. Inte bara individen utvecklas, men mänskligheten som helhet gör det. Ja, faktiskt allt liv, även växterna, kommer att utvecklas och så småningom bli fullkomliga människor.

Hammer (1998) skriver att "[v]år tids reinkarnationstro är en utpräglad produkt av det moderna: optimistisk, individualistisk, trendkänslig och formulerad i ett språk som passar som hand i handske i en värld präglad av vetenskap och rationalitet" (s. 53). Såväl reinkarnationstanken som karmaläran lyftes ut ur en helhet. Nyandligheten behöll de mer kamerala delarna, tycks det, medan den suggestiva gudaläran och den kollektiva gemenskapen troende emellan som förmodligen i någon utsträckning kunnat dämpa det deterministiska trycket lämnades därhän. Tidigare hade individen kunnat leva ett mer alldagligt liv, i relation till den rika mytologin och reinkarnationen sågs då mest som ett nödvändigt ont. Så snart som möjligt önskade den troende att få bli befriad från detta hjul av återfödelse och död och förenas med och leva i gudarnas närhet. Intervjupersonerna i studien beskriver reinkarnation, karma och den gudomliga inblandningen snarast som exekutiva principer, medan det nu är individen själv som är agenten i de storslagna berättelserna.

Tanken om ständig progression kanske kan användas också som ett värn mot hopplöshetskänslor och sorg över att inte ha lyckats uppnå det man önskat i det här livet. Att de nyandliga ser sig som föregångare måhända kan bidra till en känslan av seger och lätthet, trots allt.

Ondska.

Elakhet och grymhet har sin grund i en brist på erfarenhet eller kunskap. Detta är stadier som alla individer behöver att ha gått igenom. De fullkomliga personerna har detta bakom sig: "Ja då ska man ha varit från mördare, eller vad man nu vill, till nånting... till att ha gjort nånting bra. Att ha varit med om alltihopa, och det tar ju många inkarnationer."

Arlebrand (1992) skriver: "Eftersom ockultismen uppfattar allt i den fysiska verkligheten som manifestationer av det gudomliga, blir det ondas existens ett problem att förklara" (s. 197). Författaren anger några olika förklaringsmodeller inom den alternativa andligheten: Ondskan kan ses som en illusion, som en energi som befinner sig på fel plats, som en obalans mellan kosmiska principer, eller helt enkelt som "det obehagligt goda".

Med stigande ålder kan det förväntas att trycket av och medvetenheten om realiteterna ökar. I materialet förekommer en del beskrivningar som ger intryck att vara konspirationsteorier, exempelvis att myndigheterna mörkar om att vi besöks av utomjordingar, eller att olika länders säkerhetstjänster samarbetar om att återfinna den reinkarnerade Adolf Hitler. Även mer moderat kritik av eller misstro emot etablissemangen kan ha drag av konspirationsteori. Detta förefaller att motsäga andra delar av världskådningen som betonar att det är individen själv som skapar sitt öde och att ingen annan egentligen har inflytande över detta. Eventuellt att konspirationsteorier och liknande kan ses som projektiva fenomen som blir ett sätt att hantera ett sådant förhöjt

inre tryck. Muertos (2012, 28 januari) skriver om några av nyandlighetens frontfigurer, vilka nu har kommit upp i medelåldern:

I suspect that what's going on is that New Age, now entering its third generation, has developed a theodicy. Now, this is a theological term, but it essentially means an explanation of the existence of evil - why bad things happen to good people. For some of those in the New Age milieu - Foster Gamble, David Icke, Whitley Strieber, Duncan Rhodes and others, all incidentally in middle age and with a long term involvement in the New Age milieu - an explanation is needed as to why, if we've entered the Age of Aquarius, is the world less peaceful, equal and progressive than ever? Conspiracy theories offer such a theodicy - the New Age hasn't happened because evil people prevented it from happening (Muertos, 2012, 28 januari).

Vitz (1977) är inne på liknande tankegångar utifrån de löften om mental suveränitet som kom bland annat med den humanistiska psykologin:

Second, as people aged, they realized that many of the things thought necessary for self-actualization would not be attainable in their lives. Besides interpersonal disasters, there were career failures, serious health problems, and many other disappointments. The discrepancy between the promised "high" of the Maslovian self-actualization or Jungian individuation and the reality of their lives created a vast disappointment and "credibility gap." The belief that psychology could make you happy, that it was the answer, began to fade (Vitz, 1977, Kindle location 2231).

En optimistisk livssyn.

Respondenterna är eniga om att denna världsåskådning är en mycket positiv sådan. "Ett oreserverat positivt perspektiv", säger en av intervjupersonerna. En av respondenterna berättar hur han tog sig ur en svår livskris på egen hand. Det första steget var att verkligen gå till botten med vem han var och att orka med att se sina mörka sidor. Därefter kunde han med hjälp av tankarna om reinkarnation och karma orientera sig på nytt. Dessa två grundtankar utgör tillsammans en enhet med stor förklaringskraft och logik, menar respondenten. Det är den "nyckel" som gör att det faktiskt går att besvara de stora frågorna om tillvaron, lidandets natur och mening och varför ödet gestaltar sig som det gör. Intervjupersonerna berättar om hur de blivit av med ångest och stresskänslor som tidigare brukat plågat dem. Även bekymmer med privatekonomin har försvunnit, då det går att ha en tillit till att allt ordnar sig i slutändan. Genom att fokusera sina tankar är det också möjligt att på mental väg attrahera eller dra till sig det man önskar få. Detta benämns som "Law of Attraction", eller "tilldragningslagen" på svenska, respektive "The Secret" och är populärt idag.

Någon berättar om hur hon numera känner sig modigare, mer stabil och trygg i sig själv, vågar utmana livet och gå nya vägar och till exempel att lämna en destruktiv eller stagnerad kärleksrelation när det behövs. En av respondenterna vänder sig emot att så många unga människor idag får diagnosen utbrändhet. Dessa kan sedan behöva gå många år i terapi. En intervjuperson som själv varit i en liknande situation säger att det var genom att inse hur en vändpunkt måste komma ur hennes egen styrka som hon lyckades förbättra sitt mående. Att hon själv gick i land med detta utan att anlita en terapeut medförde att denna känsla av kunna klara av problem på egen hand blivit stark.

Även om de nyandliga tankarna förklarar att allt händer med ett syfte och att det djupast sett inte finns någon anledning att uppröras, så är detta inte alltid lätt att leva upp till, eller ens något att eftersträva, menar en av respondenterna:

Jag tänker ju att, det är ju inte så att jag förlikar mig med svåra upplevelser för det här. Jag förlikar mig ju inte med att det fanns koncentrationsläger, jag förlikar mig inte med att när jag haft nära anhöriga som har dött i cancer till exempel. Det är ingenting som jag förlikar mig med, och tänker att det ordnar sig, för det var si och så. Utan jag tycker ju att det var helt fruktansvärt.

Även om de gynnsamma effekter respondenterna berättar om inte ska förminska, så kan det dock vara svårt att förstå varpå uppfattningen om den nya andligheten som optimistisk eller positiv egentligen grundas. Möjligen är det så att det nyandliga tankesystemet kan locka till ett något maniskt förhållningssätt utifrån vilket det blir motiverat att beskriva tillvaron på det viset. Dock förefaller respondenterna ha lite olika motståndskraft emot detta. Om en särskild grupp av försvarsmekanismer, som är ägnade att skydda oss från hotande uppgivenhet eller depression, skriver Winnicott (1993):

Det är just när vi använder det maniska försvaret som det är minst sannolikt att vi upplever att vi försvarar oss mot depression. Vid sådana tillfällen är det mer sannolikt att vi känner oss upprymda, lyckliga, verksamma, ivriga, skämtsamma, allvetande, ”fulla av liv”. Samtidigt är vi mindre intresserade än vanligt av allvarliga saker och av det fruktansvärda i hat, destruktion och dödande (Winnicott, 1993, s.197).

vii. Terminala realiteter

Denna domän handlar om det definitiva slutet eller ultimata ”nejt”. Den berör döden, den slutliga kränkningen av individens omnipotens, men inte enbart, utan även projekt, relationer, förhoppningar som nått vägs ände, vare sig resultatet blev det önskade eller inte. En fråga vi kan ställa till materialet är: Vad säger intervjupersonerna som kan hjälpa oss att förstå hur de förhåller sig till de terminala realiteterna?

Teman och reflektioner som bedömts anknyta till denna domän har inordnats under följande rubriker: Separationer, samt Döden.

Separationer.

En separation kan i vissa fall bli startpunkten för ett mer intensivt intresse för sådant som andlig och personlig utveckling. Flera av respondenterna berättar om hur de, då de kommit till en punkt när de upplevt att de behövde få vara fria att förverkliga sig själva, tagit initiativet till att avsluta sina äktenskap eller kärleksrelationer. För en respondent skedde detta kort efter att hon börjat att meditera:

Ja, sen så skilde jag mig från min man, för han... Ja, det var väl inget sånt där jättelyckat förhållande. Och efter det så har jag ju fått frihet att utvecklas... [Jag: Hur länge sen var det då ni?] Ja, det är tolv år sen, nånting sånt. [Jag: Det var nästan i samma veva som du...?] Ja precis, jo på nåt sätt hänger det ihop, för att när jag började meditera på ett, vad ska jag säga, regelbundet sätt, det var ju... Och några månader senare så insåg jag att jag måste skilja mig /skratt/. Så det hade ett väldigt

starkt samband på nåt vis. Att ja se sanningen i livet på nåt sätt. [Jag: Var det som att det hjälpte dig... att se klarare, eller?] Ja, precis. Det hjälpte mig att se klarare, och det hjälpte mig att ja få mod på nåt sätt och ta steget. Så, ja... Och sen har jag fortsatt i alla år att meditera. Så det har ju betytt väldigt mycket faktiskt

En annan respondent berättar om ett antal separationer där just hennes andliga engagemang spelat en roll:

För jag kände att jag måste vidare i det här, för det här är ändå det som är min passion. Och min dåvarande man var inte inne på den våglängden liksom, så att jag kände... Vi är fortfarande vänner, vi blev ju aldrig ovänner va, utan det var mer en sån där... man glider ifrån varandra [...] Jag kände att jag måste utvecklas. Och är man i en relation där det alltid är kompromisser och sådär va... Och han störcdes liksom av mina dom här intressena mer och mer, och det var inte bra och sådär va

Underlaget är litet och godtyckligt. Ändå är det en sak som förtjänar att tas upp, åtminstone som en idé. Denna observation förefaller att ligga i linje med vad Hammer (2004) skriver om nyandligheten som ett frigörelseprojekt för många kvinnor och kunde ha passat även i den konstitutionella domänen. I materialet förekommer ett antal berättelser om kärleksrelationer som avslutats. De kvinnliga respondenterna tenderar att beskriva sådant just som en frigörelse till att kunna ägna mer tid och kraft åt att förverkliga sig själva, medan männen som berättar om liknande livshändelser gör detta på ett mer eftertänksamt vis och möjligen med en större känsla av skuld eller tillkortakommande.

Döden.

Nästa liv är inte avlagt. Döden ses i ett positivt ljus. Vi lever för evigt. En nyandlig livssyn gör att vi inte behöver frukta döden eller sörja dem som gått bort på samma vis som om dessa vore försvunna för alltid. Speciellt inte som nyandligheten förklarar att tillvaron på den andra sidan är mycket behaglig och att det ges möjligheter att komma i kontakt med vänner och anhöriga som gått över dit. Denna syn på döden har kunnat vara ett stöd när nära anhöriga varit mycket sjuka eller avlidit, berättar flera intervjupersoner. En av respondenterna berättar att denna förståelse för att vi ändå kommer tillbaka rentav har avhållit honom från att ta sitt liv:

Men nu är det ju det, alltså, om jag avslutar mitt liv frivilligt nu genom att hoppa från Katarinahissen, eller käka upp alla sömntabletter jag har, och sådär, så kommer jag ändå till samma situation nästa liv, och nästa och nästa, ända tills jag har lärt mig att det är fel... du är på fel väg. Så att det jag skjuter upp idag kommer imorgon i alla fall. Då är det lika bra att försöka hitta livets egentliga... den egentliga substansen, det som gör livet värt att leva

Livet är kort samtidigt som evigt. När vi lämnar den här världen kommer vi till ”en annan nivå i universum där allt är bra”. Den obehagliga eller skrämmande döden är närvarande i reinkarnationsberättelserna och i mänsklighetens forntid men knappast i övrigt. Döden ses som en händelse bland andra:

Alltså jag ser hela den här jorden som en slags skola, en stor teater. Och om ingen egentligen dör, utan om alla är så att säga eviga, unika, identitetsperspektiv, från olika håll i universum, och din kropp dör, men du fortsätter någon annanstans, då

liksom blir ju inte döden lika allvarlig och stor. Jag kan liksom inte se den som jag gjorde en gång i tiden va, när jag var ung... att ja, döden, då är det bara svart och så är man borta. Så kan ju inte jag se det nu

Snart ska individen komma tillbaka och kan fortsätta där hon då slutade. Flera av respondenterna berättar att de redan gör förberedelser inför nästa inkarnation. En av intervjupersonerna ser fram emot att i nästa liv, när hon kommer tillbaka till jorden, kunna ägna sig åt rymdresor. En annan intervjuperson förväntar sig att den psykologiska vetenskapen kommit längre då.

Nyandligheten kan ge intryck av att slutgiltigt ha lyckats avskaffa döden. Detta är den så klart inte ensam om, andra religiösa eller andliga läror beskriver normalt också en tillvaro som fortsätter. Det som är förvånande med respondenternas svar är snarare den lättsamhet med vilket ämnet hanteras, vilket kan väcka frågor utifrån ett psykologiskt perspektiv. En av respondenterna liknar döden vid att byta bil, till senaste årsmodell. Genom att avskaffa döden garanteras också en rättvisa: De som gör något dåligt i detta livet får en ”payback time” i nästa. Det som tidigare kunde tillgodoses med tanken på en himmel och ett helvete kanske nu förläggs till kommande inkarnationer.

Avslutande diskussion

Överlag så förefaller respondenterna att underkänna samtliga de existentiella villkoren. När Freud (1927/2008) granskade sin tids religion kom han fram till ett liknande resultat men frågan är om inte hans iakttagelser i ännu högre grad är träffande för den moderna andligheten. Denna har påtagliga likheter med ett barns tänkande och fantiserande. Något tillspetsat går det att hävda att om någon föresatte sig att konstruera en teologi som i största möjliga mån kunde låta det lilla barnets upplevelsevärld att få förbli intakt så skulle denna förmodligen i hög grad likna det nyandliga tankesystemet.

Betyder detta att bilden av hur världen fungerar som framkommer i intervjuerna är oriktig? Nej, det gör det inte. Betyder det att vuxna individer vilka omfattar denna världsåskådning per definition fungerar eller mår sämre? Nej, det behöver det inte göra. Den individuella variationen är förmodligen stor. Allport och Ross (1967) skriver: ”To know that a person is in some sense ’religious’ is not as important as to know the role religion plays in the economy of his life” (s. 442). Dock finns det några saker eller teman som framkommer i intervjuerna som är värda att dröja vid.

Hammer (1998) påpekar en intressant detalj med minnen av tidigare liv, som kan ha relevans:

[J]ust i reinkarnationsterapin finns det en intressant anomali. New Age brukar med viss rätt utmålas som en rosenskimrande vision där ingen radikal ondska verkar existera. Med lite positivt tänkande och en tilltro till att kosmos vill oss väl, kommer allting att ordna sig. Det är därför särskilt slående att så många upplevelser under regression är utomordentligt våldsamma. Här finns det psykiska reservat där man ohämmat kan leva ut allt det nattsvarta i sitt inre (Hammer, 1998, s. 81).

Hammers iakttagelse tycks bekräftas i föreliggande studie. De minnen av tidigare liv som respondenterna delar med sig av är många gånger mycket våldsamma och konfliktyllda. Utifrån intervjuerna går det att peka även på ett par andra områden där detta ”nattsvarta”

eventuellt kommer till uttryck. Det är dels i skepsisen mot etablissemang, som stundtals får drag av konspirationsteori, dels i synen på vad en stor del av mänskligheten behöver få uppleva av lidande för att komma ifatt. Här finns en tydlig in- och utgruppsdiskurs som handlar om att personer med den nyandliga förståelsen utgör en förtrupp eller elit. Eventuellt att individens barndom och ungdom också målas i något för mörka färger, vilket i så fall bekräftar Granqvists (2004) iakttagelser från AAI-intervjuer med new age-anhängare. Men något sådant kanske också kan förstås som ett kontrastfenomen i förhållande till den ljusa världsbild som personen anammat senare i livet.

Hammer (2004), med referens till den danske religionshistorikern Mikael Rothstein, skriver:

Ingen religion är ett logiskt fulländat system... [E]n logiskt sammanhängande religion vore dödsdömd. Den skulle nämligen sakna de motsättningar och glapp som gör det möjligt för nya generationer av troende att kommentera och ändra traditionen och att spegla sina egna omständigheter i den (Hammer, 2004, s. 136).

Ett intryck av materialet är att intervjupersonernas världsåskådning faktiskt kommer nära vad Rothstein, via Hammer, beskriver som ett andligt tankesystem utan glapp. Det är en förställningsvärld med en hög nivå av åtminstone intern logik eller koherens. Tillvaron är begriplig och styrs av bestämda lagar, utvecklingen är progressiv, individens öde är i varje del rättfärdigt, och så vidare.

Bilden av Gud som framkommer är anmärkningsvärd ur ett psykologiskt perspektiv. Denne är inte mäktig eller sträng, som Fadern i bibeln, utan snarast bortvänd, likgiltig, eller med ett nästan instrumentellt förhållande till människorna. Frågan är om Gud ens vet hur den enskilda människan har det. En respondent menar att Gud inte vet mer om oss än vad vi vet om cellerna i våra kroppar. Detta är inte precis bilden av en bra förälder sett med anknytningsteoretiska ögon. Han låter människorna lida, men detta gör han av kärlek. Likheterna med hur exempelvis en misshandlad partner eller ett försummat barn själv kan vilja ta på sig skulden är uppenbar. Det ligger nära till hands att fråga sig om inte gudsbild och betoningen av lidandet som utvecklingens motor samverkar på något vis och om inte gudsrelationen fått drag av identifikation med aggressor.

Typer av andligt engagemang.

Att det inom gruppen nyandligt intresserade skulle kunna finnas ett förhöjt psykiskt lidande (Granqvist, 2004) verkar rimligt att anta också utifrån föreliggande studie. Ett världsåskådning som i hög grad påminner om barnets omnipotenta upplevande, därtill med en svårbegriplig Gud, ett kärleksideal som gränsar till inflation (Freud, 1929/2008) och som i hög grad saknar glapp – till exempel att individens osäkerhet kunde få sitt utlopp i ett stilla konstaterande att Guds vägar är outrannsackliga, men att denne säkert bryr sig om och älskar honom eller henne – torde kunna skapa ett psykologiskt spänningsfält som individen behöver hantera. Det går att spekulera i några olika utfall av detta, givet att graden av övertygelse eller infärgning av läran är densamma:

Bland anhängare av en världsåskådning som i flera avseenden tycks sanktionera användandet av omogna försvar torde förekomsten av verklig utvecklingsmässig patologi också vara förhöjd. Individen har då aldrig uppnått en högre grad av fungerande och den nyandliga världsbilden harmonierar helt enkelt med hans eller hennes grundmognad.

Nyandligheten så som denna då omfattas motsvarar individens eget "center of psychological gravity" (PDM Task Force, 2006, s. 23). En sådan patologi kan vara såväl genetiskt betingad, som ha sin grund i tidiga relationserfarenheter, eller både och (Farias & Granqvist, 2007).

Hos den individ som i grunden uppnått en högre nivå av personlighetsmognad kommer det nyandliga tankesystemet att kunna locka honom eller henne att prestera under sin egentliga nivå. Denna sänkning kan vara mer eller mindre långvarig eller djup. Situationen försvåras av att en dylik regression då blir möjlig att rättfärdiga eller armera med goda argument utifrån det nyandliga tankesystemet självt. I svårare fall torde man kunna beskriva detta tillstånd som semireversibel regression eller pseudopatologi. Den regressiva upplevelsenivån har blivit till en livsstil som idealiseras och får inflytande över en stor del av individens tillvaro, ambitioner, relationer och framtidsvisioner. Detta har likheter med inflytandet av en destruktiv grupp eller sekt, bara med den skillnaden att här är det en nivå-sänkning som i hög grad upprätthålls av individen själv. Dock har denna individ, till skillnad mot dem i första kategorin, en i grunden högre funktionsnivå varför det är motiverat att tala om regression.

Slutligen finns det de som förefaller att ha ett dynamiskt och hälsosamt förhållande till sitt intresse. Det kan mycket väl finnas en fascination och övertygelse om det nyandliga tankesystemets riktighet eller värde, men individen lyckas att metabolisera det hela utan att en lockelse till förenkling får överhanden. Hon eller han tycker om att reflektera kring ett omedvetet, verkar inte ha någon större brådska med sin andliga evolution och är påfallande tolerant för det imperfekta hos såväl sig själv som hos andra och hos världen i stort. Det är som att individen har tillgång till en sorts mental ventil som kompenserar för avsaknaden av glapp i själva tankesystemet och gör att hon kan parera den gravitation som utgår från barnets upplevelsevärld utan att tillgripa allt för många omogna eller rigida försvar. I den mån hon eller han regredierar i förhållande till sitt andliga intresse blir detta en mer godartad eller tillfällig resa tillbaka "i jagets tjänst", så som den vanliga religionen förefaller att kunna fungera (Geels & Wikström, 2006).

Vidare är det förmodligen fruktbart att tänka att de existentiella villkoren har såväl en yt- som en djupnivå. Möjligen går det att hävda att individerna i den sistnämnda kategorin faktiskt erkänner de existentiella villkoren på en psykologisk och relationell, om än inte teologisk, nivå genom att sätta liksom citationstecken kring dem.

Ovanstående kategorier är mer eller mindre hypotetiska och inte modellerade efter enskilda respondenter. De bildar ett kontinuum från omoget till moget, som får visst stöd i materialet, men också lutar sig mot Fowlers (1981/1995) framställning av trons sju stadier. Dock är framställningen ovan begränsad till vuxna individer och relaterar till en andlighet med utmaningar som ser delvis annorlunda ut än för den gängse kristendomen.

Typer av andliga världsåskådningar.

De psykologiska forskarna är oeniga om huruvida det finns en förhöjd nivå av psykisk ohälsa i gruppen nyandliga. Granqvist och Hagekull (2001) som fann tecken på detta hade rekryterat sina respondenter ur new age-miljöer i en storstad. Farias et al. (2005) som inte fann sådana tecken hade forskat bland annat på engelska druiderna. En möjlig orsak till detta utfall kan vara att det i själva verket rör sig om olika grupper.

För det andliga området saknas en samsyn kring vad som är relevanta avgränsningar och hur olika varianter bör benämnas. Frisk (2007b) föreslår utifrån ett religionsvetenskapligt perspektiv att forskarna borde ta hjälp av statistiska metoder för att på så vis komma fram till en passande indelning. Detta verkar angeläget att försöka åstadkomma. Dock kan olika discipliner behöva olika modeller och vad som kan visa sig vara en relevant indelning för religionsvetenskapliga behov behöver inte nödvändigtvis överensstämma med den indelning som vore mest belysande eller användbar för psykologiska ändamål.

Granqvist (2014) lyfter fram skillnader i gudsförhållande eller gudsbild vilket sannolikt är en betydelsefull variabel att beakta. Det kan inte uteslutas att respondenterna exempelvis i Farias et al. (2005) som nämns ovan hade en anknytningsliknande relation till själva naturen, vilket skulle kunna förklara varför resultatet av den undersökningen avvек från exempelvis Granqvist och Hagekull (2001).

Föreliggande studie har undersökt hur intervjupersonerna förhöll sig till människans existentiella villkor, så som dessa kan formuleras utifrån psykoanalysen, vilket eventuellt är en annan variabel som kan ge ett bidrag till en psykologiskt relevant indelning av nyandlighet eller andlighet över huvud taget.

Förekomsten av glapp i tankesystemet (Hammer, 2004) är en möjlig tredje sådan variabel. På grund av bristande förkunskaper inkluderades exempelvis ett par personer i föreliggande studie som egentligen hade en mer gnostisk livssyn. Dessa personer omfattade visserligen tankarna om reinkarnation, karma och individens fullkomning, men på ett lite annorlunda vis. Detta blev uppenbart först sent i analysarbetet. Ett intryck är att respondenterna med en gnostisk världsåskådning svarat mer eftertänksamt och i någon mening mer ”religiöst” än de övriga, när det handlat om guds roll, tankens makt, individen kontra kollektivet, den eventuella progressionen i utvecklingen, med mera. De verkade kort sagt ha ett större sådant glapp i sin tankevärld. Gnosticismen förefaller att psykologiskt sett vara ett mellanting mellan traditionell religion och nyandlighet.

Metoddiskussion

Det går inte att utesluta att respondenternas svar påverkades dels av att frågorna berörde personliga ämnen, dels att maktförhållandet var ojämnt och att jag själv inte gav så mycket tillbaka under själva samtalen. Dock är intrycket av materialet att intervjupersonerna på det hela taget kunnat vara öppna med sina tankar och funderingar.

Förförståelse kan vara såväl en tillgång som ett hinder. Jag är själv bekant med detta område sedan lång tid tillbaka och dessa erfarenheter har utgjort såväl bakgrund till som motiv för arbetet. En underliggande hypotes har varit att den psykologiska dimensionen i förhållande till denna moderna andlighet är komplex och att undersökningen torde ge ett kontinuum som resultat. Denna underliggande hypotes eller aning kan så klart också ha fungerat som en förutfattad mening, dock kanske en mer godartad sådan trots allt än om inställningen till fenomenet på förhand varit ensidigt avfärdande eller bejakande.

Att erkännandet av dessa existentiella villkor (Werbart, 1996, 2000) ska korrelera med individens möjlighet att få ett gott liv kan ifrågasättas och det hade eventuellt varit på sin plats med fler referenser för att försöka belägga detta utifrån psykoanalytiska källor. Attityden kan förefalla hegemonisk vilket psykoanalysen i sin helhet har beskyllts för (Langemar, 2005). Dock bedömdes dessa villkor äga ett slags ”face value” som kunde vara tillräckligt för denna studie.

Att inordna intervjudata under dessa sju domäner kan uppfattas som en alltför godtycklig eller hård styrning. Varför just dessa domäner och varför inte färre eller fler? Här valde jag som utgångspunkt för en deduktiv ansats två citat av erfaren psykoanalytiker vars sammanställningar antogs göra ämnet rättvisa utifrån just detta teoretiska paradig. Inläsning av annan litteratur (Freud, 1927/2008; Kunst, 2014) som berör människans existentiella villkor utifrån ett psykoanalytiskt perspektiv gav inte tillräcklig anledning att ompröva detta tillvägagångssätt.

Vidare hade vissa svar kunnat passa under fler än en sådan domän. Reflektionerna som gjorts utifrån intervjumaterialet kan uppfattas som väl spekulativa. Förslag och utsagor höjer sig många gånger inte över en "guilt by association"-nivå. Kravet om vetenskaplighet för ett psykologexamensarbete sätts härmed på prov. Resultat- och diskussionsdelen bör dock ses som tentativ, teoristimulerande eller i vilket fall med en förhoppning om att den ska kunna fungera så. En sådan ansats kan vara värdefull i kartläggningen av ett område som ännu så länge, åtminstone ur ett psykoanalytiskt eller psykodynamiskt perspektiv, är förhållandevis outforskat.

Slutord

Den här studien har i en delvis freudiansk anda försökt att belysa och problematisera det nyandliga tankesystemet. Detta tankesystem framstår nästan som psykoanalysens negativ. Wikström (1998) skriver om nutidsmänniskan att denne har att hantera samhällsförändringarna och mångfalden med ett alltmer poröst eller fragmenterat jag. Flax (1990) polemiserar emot dem som utifrån postmodernistiska idéer ifrågasätter att människan behöver eller ens äger ett "själv" och skriver:

I work with people suffering from "borderline syndrome". In this illness the self is in painful and disabling fragments... Those who celebrate or call for a "decentered" self seem self-deceptively naive and unaware of the basic cohesion within themselves that makes the fragmentation of experiences something other than a terrifying slide into psychosis. These writers seem to confirm the very claims of those they have contempt for, that a sense of continuity or "going on being" is so much a part of the core self that it becomes a taken-for-granted background. Persons who have a core self find the experiences of those who lack or have lacked it almost unimaginable (Flax, 1990, s. 219).

Det går inte att göra sig kvitt känslan av att när Freud (1927/2008) för snart hundra år sedan presenterade sin kritik av religionen så gjorde han detta utifrån en annan tid och en annan psykisk verklighet än vad vi har att leva i. Med sin förankring i en levande judisk kultur och med upplysningens vind i ryggen kunde han argumentera emot folks religiositet med en kraft som grundade sig i att han själv alltså ägde det slags sammanhang som nutidsmänniskan har berövats.

Kanske kan man se det utbredda intresset för sådant som reinkarnation och andekontakter som ett försök till ett slags självmedicinering eller som kosttillskott för ett upplevt eller hotande bristtillstånd. Något som då förmodligen kan vara såväl problematiskt, som harmlöst eller rentav adaptivt.

Vidare är det min personliga uppfattning, även om dennes slutsatser var banbrytande och alltså är träffande för andlighet som blir problematiskt, att Freud gick utanför sitt

kompetensområde när han analyserade människans religiositet. Likheter med barnets upplevelsevärld förefaller ha varit tillräckligt för att han skulle vilja sätta ett likhetstecken mellan de två. Man kunde istället nöja sig med att konstatera att det i vissa fall finns en besynnerlig överensstämmelse.

Referenser

Allport, G. W., Ross, J. M. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 5, No. 4, 432-443.

Arlebrand, H. (1992). *Det okända*. Libris.

Bergstrand, G. (1990). *Från naivitet till naivitet*. Stockholm: Verbum.

Boström, H. (2008, 16 juli). Var tredje svensk tror på återfödelse. *Dagen*. Hämtad 2014-12-19, från <http://www.dagen.se/var-tredje-svensk-tror-p%C3%A5-%C3%A5terf%C3%B6delse-1.186792>

Butler, M., Greenhut, R., Persky, L. & Forman, M. (1979). *Hair* [Biografilm]. Tyskland: CIP Filmproduktion GmbH

Centrum för Samtidsanalys (2009, februari). *Tro och andlighet i Sverige*. Hämtad 2014-11-28, från http://www.samtidsanalys.nu/_RAPPORTER/TroAndlighet_feb2009_tva-delar.pdf

Chasseguet-Smirgel, J. (1991). *De två träden i trädgården*. Svenska Föreningen för Psykisk Hälsovård.

Faber, M. D. (1996). *New Age Thinking. A Psychoanalytic Critique*. University of Ottawa Press.

Farias, M., Claridge, G., Lalljee, M. (2005). Personality and cognitive predictors of New Age practices and beliefs. *Personality and Individual Differences*. 39: 979-989.

Farias, M., Lalljee, M. (2005). Holistic Individualism in the Age of Aquarius: Measuring Individualism/Collectivism in New Age, Catholic, and Atheist/Agnostic Groups. *Journal for the Scientific Study of Religion*. 47(2):277-289.

Farias, M & Granqvist, P. (2007). The Psychology of the New Age. I D. Kemp & J. R. Lewis (Red.), *Brill Handbook of New Age* (s. 123-150). Boston: Brill.

Farias, M., Underwood, R., Claridge, G. (2013). Unusual but sound minds: Mental health indicators in spiritual individuals. *British Journal of Psychology*, 104, 364-381

Flax, J. (1990). *Thinking Fragments. Psychoanalysis, feminism & postmodernism in the contemporary west*. Berkley: University of California Press.

Fowler, J. W. (1981/1995). *Stages of Faith: The Psychology of Human Development and the Quest for Meaning*. New York: HarperCollins

Freud, S. (1914/2003). *Introduktion till narcissismen*. S Skr IV. Stockholm: Natur och Kultur.

Freud, S. (1927/2008). *En illusion och dess framtid*. S Skr X. Stockholm: Natur och Kultur.

Freud, S. (1929/2008). *Vi vantrivs i kulturen*. S Skr X. Stockholm: Natur och Kultur.

- Freud, S. (1996a). *Föreläsning XVIII. Fixeringen vid traumat. Det omedvetna*. S Skr I. Natur och Kultur.
- Freud, S. (1996b). *Libidons utveckling och den sexuella organisationen*. S Skr I. Natur och Kultur.
- Frisk, L. (1998). *Nyreligiositet i Sverige. Ett religionsvetenskapligt perspektiv*. Nya Doxa
- Frisk, L. (2007a). *De nyandliga rörelserna – vart tog de vägen?* Nya Doxa.
- Frisk, L. (2007b). Quantitative studies of New Age. I D. Kemp & J. R. Lewis (Red.), *Brill Handbook of New Age* (s. 103-122). Boston: Brill.
- Geels, A. & Wikström, O. (2006). *Den religiösa människan*. Natur & Kultur.
- Granqvist, P; Hagekull, B. (2001). Seeking Security in the New Age: On Attachment and Emotional Compensation. *Journal of the Scientific Study of Religion*. (40:3) 527-545.
- Granqvist, P. (2004). Myten om öppenhet och tolerans. *Psykologtidningen* (7).
- Granqvist, P., Ivarsson, T., Broberg, A. G., Hagekull, B. (2007). Examining Relations Among Attachment, Religiosity, and New Age Spirituality Using the Adult Attachment Interview. *Developmental Psychology*. Vol 43. No 3.
- Granqvist, P., Fransson, M., Hagekull, B. (2009). Disorganized attachment, absorption, and new age spirituality: a mediational model. *Attachment & Human Development*, Vol. 11, No. 4, July, 385-403.
- Granqvist, P. (2014). Mental health and religion from an attachment viewpoint: overview with implications for future research. *Mental Health, Religion & Culture*, Vol. 17, No. 8, 777-793, <http://dx.doi.org/10.1080/13674676.2014.908513>
- Hammer, O. (1998). Born again... and again, and again. Ur *Res Publica; New Age/Gnostisk renässans*, nr 2/98.
- Hammer, O. (2000). Esoterisk naturvetenskap: Aspekter på scientismens historia. I C-G Carlsson & L. Frisk (Red.), *I Gudar och gudinnors återkomst: Studier i nyreligiositet*. (s. 11-31). Umeå universitet: Institutionen för religionsvetenskap.
- Hammer, O. (2004). *På spaning efter helheten*. Wahlström & Widstrand.
- Harris Interactive (2013, december). *Americans' Belief in God, Miracles and Heaven Declines*. Hämtad 2014-11-30, från <http://www.harrisinteractive.com/NewsRoom/HarrisPolls/tabid/447/ctl/ReadCustom%20Default/mid/1508/ArticleId/1353/Default.aspx>
- Hayes, N. (2000). *Doing psychological research: Gathering and analysing data*. Buckingham: Open University Press.
- Houtman, D., Aupers S. (2007). The Spiritual Turn and the Decline of Tradition: The Spread of Post-Christian Spirituality in 14 Western Countries, 1981-2000. *Journal for the Scientific Study of Religion*. 46(3):305-320.
- Ipsos-MORI (2012). *Religious and Social Attitudes of UK Christians in 2011*. Hämtad 2015-04-06, från: <http://www.ipsos-mori.com/Assets/Docs/Polls/ipsos-mori-religious-and-social-attitudes-topline-2012.pdf>
- Jemstedt, A. (1993). Förord I D. W. Winnicott. *Den skapande impulsen*. Natur och Kultur.
- Järvå, H. (2014, 12 april). Att gå med i scientologerna var som att bli kär. Sveriges Television. Hämtad 2014-12-21, från <http://www.svt.se/opinion/att-ga-med-i-scientologerna-var-som-att-bli-kar>

Kunst, J. (2014). *Wisdom from the Coach: Knowing and Growing Yourself from the Inside Out*. Central Recovery Press. Las Vegas

Kärfve, E. (1998). Den nya självförgudningen. Ur Res Publica; New Age/Gnostisk renässans, nr 2/98.

Langemar, P. (2005). *Att låta en värld öppna sig. Introduktion till kvalitativ metod i psykologi*. (Opublicerat kompendium). Psykologiska insitutionen: Stockholms universitet.

Löwendahl, L. (2002). Med kroppen som instrument: En studie av new age med fokus på hälsa, kroppslighet och genus. Lunds studies in history och religions. Vol. 15. Almqvist & Wiksell International.

Muertos (2012, 28 januari). Should We Give Thrive a Pass on Facts, And Instead Praise its "Message?" [Blogginlägg]. Hämtad från <http://thrivedebunked.wordpress.com/2012/01/28/should-we-give-thrive-a-pass-on-facts-and-instead-praise-its-message/>

Peters, E., Day, S., McKenna, J., Orbach, G. (1999). Delusional ideation in religious and psychotic populations. *British Journal of Clinical Psychology*, 38, 83-96.

PDM Task Force. (2006). *Psychodynamic Diagnostic Manual*. Silver Spring, MD: Alliance of Psychoanalytic organizations.

Psykologförbundet.se. (1998). Yrkesetiska principer för psykologer i Norden. Hämtat 3 maj 2015 från <http://www.psykologforbundet.se/Documents/Yrket/Yrkesetiska%20%20principer%20f%C3%B6r%20psykologer%20i%20Norden.pdf>

Rothstein, M. (1997). *Gud är blå. De nya religiösa rörelserna*. Nora: Nya Doxa.

Sjödén, U. (2002). The Swedes and the Paranormal. *Journal of Contemporary Religion*, Vol. 17, No. 1, 2002.

Vitz, P. C. (1977). *Psychology as Religion: The Cult of Self-Worship* [ebok Kindle]. Michigan, Grand Rapids: Eerdman Publishing Co.

Werbart, A. (1996). Förord. I J-M Quinodoz: *Att tämja ensamheten*. Natur och Kultur.

Werbart, A (2000). Our need of Taboo: Pictures of Violence and Mourning Difficulties. *Free Associations*. 46 8:21-48.

Wikström, O. (1998). *Att se det dolda*. Natur och Kultur.

Winnicott, D. W. (1971). *Lek och verklighet*. Natur och Kultur.

Winnicott, D. W. (1993). *Den skapande impulsen*. Natur och Kultur.

Bilagor

Bilaga 1 - Brev

Bilaga 2 – Intervjuguide

Bilaga 1

Examensarbete

Psykologlinjen

Stockholms universitet

Intervjupersoner sökes

”Nyandlighet - alternativa svar på de eviga frågorna”

Jag söker intervjupersoner till ett psykologexamensarbete som ska handla om nyandlighet/new age (ej wicca, asatro, etc). Har du en livssyn där reinkarnation och karma är viktiga tankar? Att vi kanske föds till det här livet med en läxa eller vissa erfarenheter som vi behöver få göra? Att vi människor håller på att utvecklas mot att bli mer fullkomliga? Och har du lust att ställa upp och samtala om dessa saker? Hör då av dig! Frågorna i intervjun handlar bl a om hur du kommit fram till denna livssyn, vilka fördelar du tycker den ger för att kunna förstå och förklara livet, m m.

Intervjuerna sker individuellt och tar cirka 1 ½ timme. I den färdiga uppsatsen kommer intervjusvaren att presenteras i anonymiserad form. Jag har tystnadsplikt.

Tid: Okt-nov 2009

Plats: Midsommarkransen (eller annan plats som vi kommer överens om)

Någon ersättning utgår inte, men det bjuds på fika!

Vänliga hälsningar

Stefan Hellsten, psykologstudent

Mejl: stefan.hellsten@gmail.com

Mobil: 070-XXX XX XX

Bilaga 2

INTERVJUGUIDE

”Jag sitter här med..... Datum.....Plats.....”

Inom ramen för mitt examensarbete, Psykologlinjen på Stockholms universitet.

Hålla på i max 1 ½ timme. Du väljer själv hur personlig du vill vara när du svarar. Är det något du inte vill svara på så säger du bara till. Du får när som helst avbryta intervjun. I den färdiga uppsatsen kommer allt som sagts vara anonymiserat.

Så... du såg lappen på....? Vad tänkte du? Vad var det som gjorde att du ville ställa upp?

Tänkte först öppet be dig berätta om din livssyn! Jag kan fylla i med frågor om det är något jag vill veta mera om...

Bakgrund

Hur började ditt intresse....kommer du ihåg.....Ålder.....

Hur gammal är du idag.....

Hur reagerade omgivningen..... Vänner, syskon, föräldrar.....

Delade de ditt intresse.....idag.....

Hur levde du innan.....

Använder du själv namnet ”new age” ...

Vad är ”new age” för dig.....

Vad skulle du kalla dig själv (andlig, sökare).....

Övrigt

Utb/yrke.....

Familjesituation/singel/sambo etc.....

Barn.....

Intressen..... Som du gör på fritiden.....

Finns det någon mening med livet?

Varför finns vi till...

Har alla människor lika värde?.....djuren.....

Finns det en gud?

Tror du på "Gud".....eller vilket ord föredrar du...(personlig, opersonlig)...

Lever man vidare?

Tror du på reinkarnation..... beskriv hur tror det fungerar...

Går det att få veta vem man varit, tror du.....Hur.....

Kan det ha betydelse för livet man lever nu.....

Finns det någon rättvisa?

Finns det en mening med det som händer.....

Har människan ett andligt behov?Finns det en absolut sanning?Finns det ett mål?Kan man gynna eller påskynda sin utveckling?

Vad är personlig utveckling för dig.....Andlig utveckling.....Personlig mognad...

Levnadsregler..... som du satt upp, någon annan föreskrivit eller inspirerat dig till.....

Person eller bok etc som haft stor betydelse för dig.....

Upplever du att det finns personer som kommit längre än du..... som du känner... hört om

Vad utmärker dessa.....

Mål med personlig utveckling....

Delar din livssyn med andra?

Är dina vänner också intresserade av sådana tankar.....

Är du med i någon rörelse.....

Vad kallar du det..... (rörelse, sekt, församling).....

Är du nöjd med ditt sociala sammanhang....

Mera om livssyn

Har du förändrats av din livssyn?...

Har har din livssyn förändrats över tid..... (uppbrott, perioder av stor inspiration).....

På vilket sätt..... (omprövat, genomskådat).....

Vad är det viktigaste din livssyn ger dig.....

Finns det faror med "new age"..... (religion öht).....

Har du tvivlat på din livssyn.....

Sexualiteten

Hur ser du på manligt-kvinnligt.....

Är det en viktig del av livet... (partner, familj, sexualitet)...

Samhället, världen

Hur tycker du det står till med världen.....

Hur tror du det går för världen..... vad kommer att avgöra.....

Om du fick bestämma, vad skulle du vilja förändra.....

Är det viktigt att kunna påverka..... (riksdagsval, andra vägar att påverka).....

Skolan... (vad är det viktigast att ge barnen).....

Kan New Age bidra med något till samhället?....

Religionen

Varför blir det tommare och tommare i kyrkorna tror du?

Psykologi

Vad kan new age bidra med till psykologin?.....

Synen på psykiska besvär.....

Behandlingar....

Har du själv gått i psykoterapi... (vilken sorts.....hur länge).....

Vad fick dig att börja.....

Vad har det gett dig..... bra/dåligt.....

Skulle du rekommendera det till någon annan.....

Livsstilsfrågor

Skiljer sig sättet du lever från människor i allmänhet.....i det yttre....tankar

Vad tycker du om det.....

Hur är det att leva i dagens samhälle, tycker du.....

Pensionsförsäkring..... tänker du på bli gammal, ekonomin, etc.....

Framtiden

Hur ser ditt liv ut om fem år..... Femton år.....

Vad vill du göra..... förverkliga....

Något som jag glömt att fråga om eller som du skulle vilja tillägga innan vi slutar?

Hur har det känts att bli intervjuad?

TACK FÖR ATT DU STÄLLT UPP!